

СОДРЖИНА

ЗАКОН ЗА ПЕНЗИСКОТО И ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ	4
I. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ Член 1 - 10.....	4
II. ОСИГУРЕНИЦИ Член 11 - 16.....	6
III. СТЕКНУВАЊЕ И УТВРДУВАЊЕ НА ПРАВАТА	9
1. СТАРОСНА ПЕНЗИЈА Член 17	9
<i>Намалување на старосната граница Член 18</i>	9
<i>Пензиска основа Член 19 - 32</i>	10
<i>Висина на старосна пензија Член 33 - 33-а</i>	12
<i>Најнизок износ на старосна пензија Член 34 - 35</i>	13
<i>Највисока старосна пензија Член 36</i>	13
<i>Усогласување на старосната пензија Член 37</i>	14
2. ПРАВА ВРЗ ОСНОВА НА ИНВАЛИДНОСТ	14
<i>Инвалидност Член 38</i>	14
<i>Повреда при работа Член 39</i>	14
<i>Професионална болест Член 40</i>	15
<i>Инвалид на трудот Член 41</i>	15
<i>Преостаната работна способност Член 42</i>	15
<i>Права врз основа на преостаната работна способност Член 43 - 48</i>	15
<i>Распоредување на друго соодветно работно место Член 49</i>	17
<i>Прекавалификација или доквалификација Член 50 - 53</i>	17
<i>Парични надоместоци Член 54 - 59</i>	17
<i>Остварување на правата врз основа на преостанатата работна способност Член 60 - 62</i>	18
Б) ИНВАЛИДСКА ПЕНЗИЈА Член 63 - 69	18
3. СЕМЕЈНА ПЕНЗИЈА Член 70 - 81	22

4. ПАРИЧЕН НАДОМЕСТОК ЗА ТЕЛЕСНО ОШТЕТУВАЊЕ <i>Член 82 - 88</i>	27
5. ПАРИЧЕН НАДОМЕСТОК ЗА ПОМОШ И НЕГА <i>Член 89 - 93</i>	28
IV. СТЕКНУВАЊЕ И ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ОПРЕДЕЛЕНИ КАТЕГОРИИ ОСИГУРЕНИЦИ ПОД ПОСЕБНИ УСЛОВИ	29
A) ОСИГУРЕНИЦИ ОД ОДБРАНАТА <i>Член 94 - 109</i>	29
V. СТЕКНУВАЊЕ И ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА НА ЛИЦАТА ПРОГОНУВАНИ И ЗАТВОРАНИ ЗА ИДЕИТЕ НА САМОБИТНОСТА НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД И НЕГОВАТА ДРЖАВНОСТ <i>Член 110 - 116</i>	33
VI. ПЕНЗИСКИ СТАЖ <i>Член 117</i>.....	34
1. СТАЖ НА ОСИГУРУВАЊЕ ШТО СЕ СМЕТА ВО ЕФЕКТИВНО ТРАЕЊЕ <i>Член 118 - 124-а</i>	35
2. СТАЖ НА ОСИГУРУВАЊЕ ШТО СЕ СМЕТА СО ЗГОЛЕМЕНО ТРАЕЊЕ <i>Член 125 - 130</i>	37
VI-A. СОЛИДАРЕН ФОНД - ПОСМРТНА ПОМОШ И ЧЛЕНАРИНА <i>Член 130-а - 130-в</i>	39
VII. ЗАДОЛЖИТЕЛНО КАПИТАЛНО ФИНАНСИРАНО ПЕНЗИСКО ОСИГУРУВАЊЕ <i>Член 131 - 132-з</i>.....	40
VIII. ОСТВАРУВАЊЕ, КОРИСТЕЊЕ И ГУБЕЊЕ НА ПРАВАТА	43
1. ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА <i>Член 133 - 145-а</i>	43
<i>Користење и губење на правата <i>Член 146 - 159</i>.....</i>	<i>48</i>
IX. ФОНД НА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ	50
1. ФОНД <i>Член 160 - 170</i>	50
X. ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА СРЕДСТВА ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ <i>Член 171 - 185-з</i>	55
XI. НАДОМЕСТОК НА ШТЕТА <i>Член 186 - 190</i>.....	59
XII. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ <i>Член 191 - 192</i>.....	60
XIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ <i>Член 193 - 211</i>.....	62
<i>Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 14/95) <i>Член 27</i> .....</i>	<i>68</i>

Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 24/00) Член 26 - 35	68
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 50/01) Член 13	70
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 85/03) Член 24	70
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 50/04) Член 14 - 16	70
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 4/05) Член 2	71
Од Законот за дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 84/05) Член 2	71
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 101/05) Член 2	71
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 70/06) Член 20 - 21	72
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 153/07) Член 53 - 62	72
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 152/08) Член 2 - 5	73
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 161/08) Член 11 - 12	74
Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 61/09) Член 2 - 4	73

ЗАКОН ЗА ПЕНЗИСКОТО И ИНВАЛИДСКОТО ОСИГУРУВАЊЕ

ОБЈАВЕН ВО: "Службен весник на РМ", број 80/93
ИСПРАВКА ВО: "Службен весник на РМ", број 3/94
ИЗМЕНИ ВО: "Службен весник на РМ", број 14/95
У.бр. 128 и 245/95 во "Службен весник на РМ", број 35/95
У.бр. 229/95 во "Службен весник на РМ", број 40/96
У.бр. 178/96 во "Службен весник на РМ", број 70/96
"Службен весник на РМ", број 71/96
У.бр. 279 и 359/95 во "Службен весник на РМ", број 24/9
У.бр. 202/96 во "Службен весник на РМ", број 25/97
"Службен весник на РМ", број 32/97, број 24/2000; број 96/2000
У.бр. 72/2000 во "Службен весник на РМ" број 98/2000
У.бр. 23/2001, 24/2001 и 48/2001 во "Службен весник на РМ",
"Службен весник на РМ", број 97/01; број 50/01; број 85/03;
број 50/04; број 4/05; број 84/05; број 101/05; број 70/06;
У.бр. 193/05 во "Службен весник на РМ" 84/06;
У.бр. 151/2006 во "Службен весник на РМ" 83/0;
"Службен весник на РМ" број 153/07
У.бр. 25/08 во "Службен весник на РМ" 118/08;
У.бр. 266/07 во "Службен весник на РМ" 122/08;
Види член 33 од Законот за придонеси од социјално осигурување
("Службен весник на РМ" број 142/08)
"Службен весник на РМ" број 152/08; број 161/08; број 81/09;
број 156/09
"Службен весник на РМ", број 83/10

I. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредува задолжителното пензиско и инвалидско осигурување на работниците во работен однос и на физичките лица кои вршат дејност, основите на капитално финансирано пензиско осигурување, како и посебните услови под кои одделни категории на осигуреници ги остваруваат правата од пензиското и инвалидското осигурување.

Член 2

Системот на пензиското и инвалидското осигурување е составен од:
- задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност;

- задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и
- доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.
Задолжителното и доброволното капитално финансирано пензиско осигурување по-блиску ќе се уредат со посебни закони.

Член 3

Со задолжително пензиско и инвалидско осигурување по основа на работа, а врз начелото на социјална праведност и генерациска солидарност се остваруваат права во случај на старост, општа неспособност за работи или професионална неспособност за работа, смрт и телесно оштетување.

Член 4

Правата од пензиското и инвалидското осигурување се стекнуваат и остваруваат во зависност од начинот, должината и обемот на вложувањето на средства за пензиско и инвалидско осигурување под услови утврдени со овој закон.

Член 5

Права од пензиско и инвалидско осигурување се:

- 1) право на старосна пензија;
- 2) право на инвалидска пензија;
- 3) професионална рехабилитација и права на соодветни парични надоместоци;
- 4) право на семејна пензија;
- 5) право на паричен надоместок за телесно оштетување;
- 6) право на најнизок износ на пензија.

Член 6

Правата од пензиското и инвалидското осигурување се неотуѓиви, лични материјални права и не можат да се пренесуваат на други лица.

Правата од пензиското и инвалидското осигурување не можат да застарат, освен пристигнатите, а неисплатени износи на пензии на други парични примања, во случаите утврдени со овој закон.

Користењето на правата од пензиското и инвалидското осигурување остварени според овој закон може да престане или да се ограничи само во случаи и под услови предвидени со овој закон.

Член 7

Средствата потребни за остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување ги обезбедуваат осигурениците и работодавците.

Републиката обезбедува средства за пензиско и инвалидско осигурување во случаите и под услови утврдени со овој закон.

Средствата потребни за остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување, осигурениците ги обезбедуваат како средства за лична потрошувачка.

**Член 7-а
(избришан)**

Член 8

Средствата за пензиското и инвалидското осигурување и правата од пензиското и инвалидското осигурување се обезбедуваат, односно се остваруваат во Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија (во понатамошниот текст: Фонд).

Фондот има својство на правно лице.

Седиштето на Фондот е во Скопје.

Член 9

Дејноста на Фондот е од јавен интерес.

Член 10

За остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување се обезбедува двостепеност на постапката и судска заштита на правата.

За правата од пензиското и инвалидското осигурување кои се остваруваат во Фондот и за наплатата на придонесот во втор степен одлучува Комисија на Владата на Република Македонија, а за правата кои се остваруваат кај работодавецот органот што ќе го определи работодавецот.

II. ОСИГУРЕНИЦИ

Член 11

Осигуреници со задолжително пензиско и инвалидско осигурување се:

1) работниците во работен однос во претпријатие и друго правно лице кое врши стопанска дејност, установа, друго правно лице кое врши дејност на јавна служба, државен орган и орган на единиците на локалната самоуправа и во домашно и странско физичко и правно лице (во натамошниот текст работодавец);

2) лицата на служба во постојаниот состав на Армијата на Република Македонија (војници по договор, помлади офицери, офицери и граѓански лица на служба во Армијата);

3) избраните или именуваните носители на јавна и друга функција, ако за вршењето на функцијата примаат плата, односно остваруваат надоместок на плата за вршење на таа функција;

4) државјаните на Република Македонија кои на територијата на Република Македонија се вработени кај странски и меѓународни органи, организации и установи, кај странски дипломатски и конзуларни претставништва или се во лична служба на странски дипломатски и конзуларни претставништва или се во лична служба на странски државјани, ако со меѓународен договор не е поинаку определено;

5) државјаните на Република Македонија вработени во странство, ако за тоа време не се задолжително осигурени кај странски носител на осигурувањето;

6) државјаните на Република Македонија вработени кај странски работодавец во држава во која се задолжително осигурени, но во која правата од пензиското и инвалидското осигурување, што како права се утврдени со овој закон, не можат да ги остваруваат или не можат да ги користат надвор од таа држава;

7) самовработените лица - физички лица кои вршат самостојна економска дејност или професионална и друга интелектуална услуга од која остваруваат приход, во согласност со закон;

8) индивидуалните земјоделци-обврзници на данок од приход од земјоделска дејност на кои земјоделската дејност им е единствено занимање (индивидуални земјоделци);

9) невработени лица кои примаат паричен надоместок најмногу до навршување на 15 години пензиски стаж;

10) инвалидите на трудот за време на чекање за упатување и за време на професионална рехабилитација и соодветно вработување;

11) самостојните уметници кои со таков статус се здобиле според критериумите, во соодветна постапка и со соодветен акт на министерот за култура и

12) професионални спортисти кои имаат склучено договор за вработување со професионален спортски клуб;

Точка 13 избришана.

Член 12

Задолжително се осигуруваат и работниците од член 11 став 1 точки 1 и 3 на овој закон што се упатени на работа во странство и за времето на работа во странство, ако не се задолжително осигурени според прописите на државата во која се упатени или ако со меѓународен договор не е поинаку определено.

Задолжително се осигуруваат и државјаните на Република Македонија кои засновале работен однос кај работодавецот кој врши дејност во странство.

Член 13

Задолжително се осигуруваат и странските државјани и лицата без државјанство кои на територијата на Република Македонија се:

1) во работен однос кај работодавец;

2) во служба на странски физички и правни лица, ако со меѓународен договор не е поинаку определено и

3) во служба на меѓународни организации и установи, на странски дипломатски и конзуларни претставништва, ако таквото осигурување е предвидено со меѓународен договор.

Член 14

Со задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на инвалидност и телесно оштетување причинети со повреда на работа или професионална болест осигурени се:

- 1) учениците и студентите во организациите од насоченото образование кога вршат практична работа;
- 2) лицата на издржување казна затвор, малолетнички затвор и на издржување на воспитна мерка во воспитно-поправен дом за време на редовна работа што ја вршат во текот на издржувањето на казната, односно мерката;
- 3) здравствените работници со високо образование кои стекнуваат работно искуство за полагање на стручен испит и
- 4) невработените лица за време на стручно оспособување, професионална рехабилитација.

Одредбите од став 1 точка 1 на овој член се однесуваат и на државјаните на Република Македонија кои согласно со важечките прописи се упатени во странство на школување.

Одредбите од став 1 точка 1 на овој член се однесуваат и на странски државјани кои се наоѓаат на школување во Републиката ако државата, чии државјани се тие, исто така постапува со државјаните на Република Македонија доколку со меѓународен договор не е определено поинаку.

Член 15

Со задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на инвалидност и телесно оштетување причинети со повреда се осигуруваат и лицата кај кои повредата настанала со учество:

- 1) во акции за спасување или одбрана од елементарни непогоди или несреќи;
- 2) на работно ангажирање на корисници на социјална помош;
- 3) на обука по покана на органите на одбраната;
- 4) во давање помош на органите за внатрешни работи во вршење на нивната службена должност;
- 5) на културно-уметнички манифестации и натпревари, организирани од културни и други организации и
- 6) на натпревари во физичка и техничка култура, организирани од спортски и други организации.
- 7) во волонтерска активност согласно со закон;
- 8) на спортист аматер согласно со закон и
- 9) на професионален спортист кој има склучено професионален договор со професионален спортски клуб.

Член 16

Со општ акт на Фондот поблиску се уредува начинот на остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување на лицата од членовите 14 и 15.

III. СТЕКНУВАЊЕ И УТВРДУВАЊЕ НА ПРАВАТА

1. СТАРОСНА ПЕНЗИЈА

Член 17

Осигуреникот стекнува право на старосна пензија кога ќе наполни 64 години живот (маж), односно 62 години живот (жена) и најмалку 15 години пензиски стаж.

Во преодниот период од 1 септември 2000 година до 31 декември 2001 година (маж), односно 31 декември 2007 година (жена), старосната граница за стекнување право на старосна пензија постепено се зголемува и тоа:

Година	маж	жена
01.09.2000 до 31.12.2000	63,5	58,5
01.01.2001 до 31.12.2001	64,0	59,0
01.01.2002 до 31.12.2002		59,5
01.01.2003 до 31.12.2003		60,0
01.01.2004 до 31.12.2004		60,5
01.01.2005 до 31.12.2005		61,0
01.01.2006 до 31.12.2006		61,5
01.01.2007 до 31.12.2007		62,0

Ставот 3 е укинат со У.бр.193/05 во 84/06

Намалување на старосната граница

Член 18

На осигуреникот на кого стажот на осигурување му се смета со зголемено траење старосна граница за стекнување право на старосна пензија се намалува зависно од степенот на зголемувањето на стажот, и тоа за по една година.

- 1) за секои седум години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 13 месеци;
- 2) за секои шест години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 14 месеци;
- 3) за секои пет години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 15 месеци;
- 4) за секои четири години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 16 месеци;
- 5) за секои три години и шест месеци поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 17 месеци;
- 6) за секои три години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 18 месеци.

**Пензиска основа
Член 19**

Старосната пензија се утврдува од месечниот просек на платите што осигуреникот ги остварил за време на вкупното траење на осигурувањето, а најрано од 1 јануари 1970 (во натамошниот текст: пензиска основа).

За определување на пензиска основа, покрај месечниот просек на плати се зема и надоместокот на плати, односно паричниот надоместок во случај на невработеност.

Како година на осигурување од која се зема платата за утврдување на пензиската основа се зема календарската година во која осигуреникот остварил плата, односно надоместок на плата за најмалку шест месеци стаж на осигурување.

По исклучок од став 2 на овој член платата, односно надоместокот на платата остварен во годината во која осигуреникот остварува право на старосна пензија не се зема за утврдување на пензиската основа.

Член 20

На осигуреникот, односно лицето кое не остварило плата, односно надоместок на плата по јануари 1970 година пензиската основа се утврдува во зависност од движењето на просечната плата на сите вработени во Републиката и стручната подготовка на осигуреникот.

Основицата од ставот 1 на овој член во почетокот на годината ја објавува Фондот.

Член 21

За утврдување на пензиската основа се земаат платите, паричните надоместоци односно, основиците на осигурување што осигуреникот ги остварил во согласност со општиот акт на работодавецот усогласен со колективниот договор и со закон.

Член 22

За утврдување на пензиската основа се зема просечната месечна плата што осигуреникот ја остварил со полно работно време.

Платата што е остварена со работа подолга или пократка од полното работно време се пресметува на просечниот месечен износ што одговара на платата за полно работно време.

На осигуреникот кој во календарската година бил истовремено во работен однос со работно време пократко од полното работно време кај повеќе работодавачи, платата му се смета така што се земаат вкупно остварената плата и часовите поминати на работа во работен однос кај сите работодавачи со полно работно време.

Платата остварена со работа подолга од полното работно време се зема за утврдување на пензиската основа само ако таква работа е вршена во случаите предвидени со прописите за работните односи.

За времето за кое осигуреникот остварил надоместок на плата за скратено работно време поради неа на потешко хендикепирано дете, за утврдување на пензиската основа се зема паричниот надоместок според прописите за социјална заштита.

Член 23

При утврдувањето на пензиската основа вкупната плата остварена со работа со полно, пократко од полното и подолго од полното работно време во една година се сведува со просечен месечен износ кој одговара на платата за полно работно време.

Износот што одговара на платата за полно работно време во смисла на став 1 на овој член се пресметува така што вкупниот износ на платите што се зема предвид за утврдување на пензиската основа, а кои осигуреникот ги примил за една година, се дели со бројот на часовите што тој ги поминал на работа со полно, пократко од полното и подолго од полното работно време, а така добиениот износ по час се множи со месечниот просек на бројот на часовите на полното работно време кај работодавачот во периодот во кој е остварена платата. Така добиениот износ на платата се зема за утврдување на пензиската основа.

Член 24

За времето на привремена спреченост од работа поради болест и повреда, односно за време на отсуство од работа поради бременост, раѓање и мајчинство, за утврдување на пензиската основа се зема надоместокот на плата.

Надоместокот на плата од ставот 1 на овој член се валоризира со коефициент со кој се валоризираат платите за таа година.

Член 25

За утврдување на пензиската основа на невработените лица кои примаат паричен надоместок на инвалидите на трудот во случај на професионална рехабилитација, се зема паричниот надоместок.

Паричниот надоместок се валоризира со коефициент со кој се валоризираат платите за таа година.

Член 26

За утврдување на пензиската основа на вработените инвалиди на трудот кои примаат паричен надоместок за работа со скратено работно време или паричен надоместок поради помала плата, покрај остварената плата се зема и паричниот надоместок пресметан со коефициент на валоризација од годината во која е остварен тој надоместок.

Член 27

За утврдување на пензиската основа на осигурениците од член 11 став 1 точка 3 на овој закон се зема платата, односно надоместокот за вршење на таа функција кој служел како основа за плаќање на придонесот за пензиското и инвалидското осигурување.

Член 28

За утврдување на пензиската основа на осигурениците од член 12 на овој закон се зема платата, односно основицата на осигурувањето која служела како основа за плаќање на придонесот за пензиското и инвалидското осигурување.

Член 29

За утврдување на пензиската основа на осигурениците од член 11 став 1 точки 4, 5 и 6 и член 13 на овој закон се зема основницата на осигурувањето која служела како основа за плаќање на придонесот за пензиското и инвалидското осигурување.

Член 30

Пензиската основа на работниците во работен однос кај работодавецот се утврдува од платите остварени според договорот за работа.

Пензиската основа на индивидуалните земјоделци се утврдува од основици на осигурување.

На физичките лица кои вршат дејност, на самостојните уметници и на врвни спортисти аматери, пензиската основа им се утврдува од основиците од кои е пресметуван и уплатуван придонес за пензиското и инвалидското осигурување.

Член 31

За утврдување на пензиската основа се зема и надоместокот остварен по основ на иновација, рационализација и други видови творештво во работата, во согласност, со општиот акт на работодавецот усогласен со колективен договор и со закон, ако е платен придонес за пензиското и инвалидското осигурување.

Надоместокот од став 1 на овој член при утврдувањето на пензиската основа се зема како да е остварен во годината во која е исплатен.

Член 32

Платите од поранешните години кои се земаат за утврдување на пензиската основа се валоризираат со коефициентите пресметани врз основа на движењето на платите на сите вработени во Република Македонија.

Валоризацијата на платите од поранешните години според кои се утврдува пензијата, се врши според просекот на платите во последната календарска година која и претходи на годината во која осигуреникот го остварува правото на пензија.

Коефициентите за валоризација на платите од поранешните години се утврдуваат секоја година единствено за сите плати врз основа на статистичките податоци за движењето на платите на сите вработени во Република Македонија.

Коефициентите за валоризација ги објавува Фондот.

Висина на старосна пензија

Член 33

Старосната пензија за осигурениците од член 131 на овој закон се утврдува од пензиската основа во проценти определени зависно од должината на пензискиот стаж која за секоја година пензиски стаж изнесува 0,75 % (маж), односно 0,86 % (жена) од пензиската основа, а за пензиски стаж пократок од една година, а најмалку шест месеци изнесува 0,375 % (маж), односно 0,43 % (жена) од пензиската основа.

Старосната пензија за осигурениците од член 132 на овој закон се утврдува од пензиската основа во проценти кои за секоја година исполнет пензиски стаж до нивната уплата на придонесот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување изнесуваат 2,33 % (маж), односно 2,60 % (жена), а за пензиски стаж пократок од една година, а најмалку шест месеци изнесува 1,165 % (маж), односно 1,30 % (жена), но најмногу 11,65 % (маж), односно 13,00 % (жена) од пензиската основа. За секоја натамошна година пензиски стаж исполнет по нивната уплата на придонесот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, пензијата се определува во висина од 0,75 % (маж), односно 0,86 % (жена), а за пензиски стаж пократок од една година, а најмалку шест месеци изнесува 0,375 % (маж), односно 0,43 % (жена) од пензиската основа.

Член 33-а

Избришан - Укинат со одлука на Уставен суд У.бр.25/08

Најнизок износ на старосна пензија Член 34

Најнизок износ на старосна пензија остварена од задолжителното пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерацииска солидарност и пензијата остварена од задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување не може да изнесува помалку од утврдената просечна плата на сите вработени во Република Македонија во 2002 година, и тоа:

- за корисниците кои пензијата ја оствариле со пензиски стаж над 35 години (маж), односно над 30 години (жена), во висина од 41 % ;

- за корисниците кои пензијата ја оствариле со пензиски стаж над 25 години (маж), односно над 20 години (жена), во висина од 38 % и

- за корисниците кои пензијата ја оствариле со пензиски стаж до 25 години (маж), односно до 20 години (жена), во висина од 35 %.

Пензијата од став 1 на овој член се усогласува со процентот со кој се усогласуваат другите пензии.

Член 35

Осигуреникот кој ќе оствари дел од пензијата според меѓународен договор стекнува право на најнизок износ на старосна пензија ако износот на пензијата определена според овој закон и странската пензија пресметана според важечкиот девизен курс е помал од износот од кој се определува најнискиот износ на пензија од член 34 на овој закон.

Ставот 2 е бришан, види чл.4 од Законот...70/06-19

Највисока старосна пензија Член 36

СЕ БРИШЕ

**Усогласување на старосната пензија
Член 37**

Усогласувањето на старосната пензија се врши според порастот на индексот на трошоците на живот во висина од 50% и порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Македонија во висина од 50 %.

Пензијата од став 1 на овој член се усогласува од 1 јануари и од 1 јули секоја година според процентот кој се добива како збир на порастот на индексот на трошоците на животот во претходното полугодие и процентот на порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Македонија во претходното полугодие во однос на полугодие кое му претходи.

Заради примена на став 1 од овој член пензијата остварена во тековната година претходно се сведува во месечен износ според порастот на платите од декември претходната година во однос на просечната плата од истата година.

2. ПРАВА ВРЗ ОСНОВА НА ИНВАЛИДНОСТ

**Инвалидност
Член 38**

Инвалидност постои кога кај осигуреникот, поради промена во здравствената состојба која не може да се отстрани со лекување, работната способност е трајно намалена за повеќе од половина во споредба со физички и психички здрав осигуреник со исто или слично образование и способност (професионална неспособност за работа).

Инвалидност постои и кога кај осигуреникот поради промени во здравствената состојба, која не може да се отстрани со лекување, ќе настане трајно губење на работната способност (општа неспособност за работа).

Инвалидност во смисла на ставовите 1 и 2 од овој член може да настане поради болест, повреда надвор од работа, повреда при работа или професионални болести.

Работите за кои се оценува работната способност на осигуреникот ги опфаќаат сите работи кои одговараат на неговите телесни и психички способности, а се смета дека одговараат на неговите досегашни работи.

Работата за која се оценува работната способност на индивидуалниот земјоделец ја опфаќа работата врз основа на која бил задолжително осигурен по овој закон.

**Повреда при работа
Член 39**

Како повреда при работа, во смисла на овој закон, се смета повредата на осигуреникот причинета со непосредно и краткотрајно механичко, физичко или хемиско дејство, како и повредата причинета со нагли промени на положбата на телото, ненадејно оптоварување на телото или со други промени на физиолошката состојба на организмот, ако таквата повреда причински е врзана со вршењето на работите на работното место.

Како повреда при работа се смета и повредата причинета на начинот од ставот 1 на овој член што осигуреникот ќе ја претрпи на редовниот пат од станот до местото на работата или обратно, на патот преземен заради извршување на работни задачи и на патот преземен заради стапување на работа, доаѓање на работа од одмор или отсуство прекинати по налог на работодавецот, како и користење право на професионална рехабилитација според овој закон.

Како повреда при работа се смета и заболувањето на осигуреникот што настанало непосредно и како исклучителна последица на некој несреќен случај или од виша сила за време на вршењето на работата или во врска со неа.

Како повреда при работа се смета и повредата што ќе ја претрпи осигуреникот во вршењето на работите од членовите 14 и 15 на овој закон.

**Професионална болест
Член 40**

Професионални болести, во смисла на овој закон, се определени болести причинети со подолго непосредно влијание на процесот и условите на трудот врз работната способност на осигуреникот.

Правилникот за листата на професионалните болести го донесува министерот за труд и социјална политика.

**Инвалид на трудот
Член 41**

Инвалид на трудот, во смисла на овој закон, е осигуреникот кој врз основа на инвалидност ги остварува правата од пензиското и инвалидското осигурување.

**Преостаната работна способност
Член 42**

Кога кај осигуреникот е утврдена професионална неспособност за работа, се утврдува преостаната работна способност ако со оглед на неговата здравствена состојба, години на живот, образование и способност, може со професионална рехабилитација да се оспособи за работа со полно работно време на друга работа.

**Права врз основа на преостаната работна способност
Член 43**

Право на професионална рехабилитација има осигуреник кај кој ќе настане инвалидност пред навршени 50 години живот ако според преостанатата работна способност може да се оспособи за друга работа со полно работно време.

Инвалид на трудот кој стекнал професионална рехабилитација се оспособува за вршење на друга соодветна работа за која е потребна стручна подготовка која одговара на работите што ги вршел на својата работа пред настанувањето на инвалидноста.

По исклучок од ставот 1 на овој член професионална рехабилитација може да се обезбеди за друга работа за која е потребна стручна подготовка повисока од онаа која одговара на работите кои осигуреникот ги вршел пред настанувањето на инвалидноста, ако таквото оспособување е оправдано со оглед на стручноста, годините на живот, работното искуство и склоностите и ако постои реална можност за вработување по завршено оспособување.

Член 44

Право на професионална рехабилитација има осигуреникот од членот 11 став 1 точки 1 и 2 на овој закон, кај кој постои професионална неспособност за работа.

Член 45

Ако професионалната неспособност за работа е настаната како последица на повреда надвор од работа или болест, осигуреникот има право на професионална рехабилитација ако ги исполнува условите во однос на пензискиот стаж за стекнување право на инвалидска пензија.

Ако професионалната неспособност за работа настанала поради повреда на работа или професионална болест, осигуреникот има право на професионална рехабилитација без оглед на должината на пензискиот стаж.

Став 3 избришан.

Член 46

Инвалид на трудот со право на професионална рехабилитација, кој во рок од шест месеца од денот на конечната на решението за признавање на правото не е упатен на професионална рехабилитација, Фондот го упатува на преглед кај Комисијата за оцена на работна способност поради повторна оцена на преостанатата работна способност.

На преглед поради повторна оцена на преостанатата работна способност ќе се упати и корисник со право на професионална рехабилитација, кога Фондот ќе оцени дека инвалидот на трудот со право на професионална рехабилитација нема да може да се оспособи за работа на претходно одредената работа.

Иницијатива за преглед на инвалидот на трудот во случаите од ставовите 1 и 2 на овој член може да даде и работодавецот.

Член 47

Инвалидот на трудот кој стекнал право на професионална рехабилитација има, од денот на настанувањето на инвалидноста до денот на почетокот на професионалната рехабилитација, за време на професионална рехабилитација и од денот на завршетокот на професионалната рехабилитација до вработувањето на соодветното работно место, право на надоместок на плата во висина на инвалидската пензија во случај на професионална неспособност за работа. Висината на инвалидската пензија се определува во случај на повреда на работа или професионална болест во висина од 80% од пензиската основа за определување на инвалидската пензија, а во случај на повреда надвор од работа или болест во висина на инвалидска пензија настаната поради професионална неспособност за работа.

Надоместокот на плата од ставот 1 на овој член му припаѓа на инвалидот на трудот најдолго 12 месеца од денот на завршувањето на професионалната рехабилитација под услов во рок од 30 дена од денот на завршувањето на професионалната рехабилитација да се пријави во надлежната служба за вработување и во согласност со прописите за вработување редовно да се пријавува во таа служба.

Кога професионалната рехабилитација се извршува надвор од престојувалиштето на инвалидот на трудот, а не може да се обезбеди постојан превоз од живеалиштето до местото каде што се извршува професионалната рехабилитација, за инвалидот се обезбе-

дува сместување и храна или надоместок за сместување и храна за време на професионалната рехабилитација во друго место кое го одредува Фондот со општ акт.

Член 48

Професионална рехабилитација на инвалидите на трудот се врши под услови и на начин по кој се оспособуваат и другите работници кај работодавецот или центар за рехабилитација.

Распоредување на друго соодветно работно место

Член 49

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Преквалификација или доквалификација

Член 50

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 51

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 52

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 53

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Парични надоместоци

Член 54

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 55

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 56

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 57

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 58

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 59

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

**Остварување на правата врз основа
на преостанатата работна способност**

Член 60

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 61

Бришан, види чл.19 од Законот...153/07

Член 62

Ако осигуреникот се вработи или ако ги исполни условите за остварување право на старосна пензија пред истекот на рокот од член 61 став 3 на овој закон правото на паричен надоместок му престанува.

Б) ИНВАЛИДСКА ПЕНЗИЈА

Член 63

Осигуреникот кај кого ќе настане општа неспособност за работа, како и осигуреникот со преостанатата работна способност кој поради навршување на одредени години на живот не може со професионална рехабилитација да се оспособи за вршење на друга соодветна работа стекнува право на инвалидска пензија ако:

1) инвалидноста е причинета со повреда на работа или професионална болест - без оглед на должината на пензискиот стаж и

2) инвалидноста е причинета со повреда надвор од работа или со болест под услов пред настанувањето на инвалидноста да имал наполнет пензиски стаж кој му покрива најмалку една третина на периодот од наполнети најмногу 20 години живот до денот на настанување на инвалидноста односно на денот на престанокот на осигурувањето по настанатата инвалидност (работен век), сметајќи го работниот век на полни години.

Осигуреник кај кого инвалидноста настанала пред навршување на 30 години живот како последица на повреда надвор од работа или болест се здобива со право на инва-

лидска пензија ако на денот на настанувањето на инвалидноста имал својство на осигуреник и ако:

1) инвалидноста настанала до навршување 20 години живот, ако имал најмалку шест месеци стаж на осигурување;

2) инвалидноста настанала до навршување 25 години живот, ако имал најмалку девет месеци стаж на осигурување и

3) инвалидноста настанала до навршување 30 години живот, ако имал најмалку 12 месеци стаж на осигурување.

Осигуреникот - воен инвалид од I до VI група, како и друг инвалид кој е изедначен со мирновременски воен инвалид од I до VI група кај кого во смисла на член 38 на овој закон се оценува инвалидност не може да работи повеќе од половина од полното работно време се стекнува со правото на инвалидска пензија ако ги исполнува условите од став 1 на овој член без оглед на тоа дали со или без преквалификација или доквалификација може да се оспособи за друга соодветна работа.

Како работен век во смисла на став 1 точка 2 од овој член за осигуреникот кој со редовно школување се стекнал со виша, односно висока стручна подготовка се смета времето од навршување на 23, односно 26 години живот до денот на настанувањето на инвалидноста.

На осигуреникот кој по навршување на 20 години живот бил на отслужување на воениот рок работниот век му се намалува за времето колку што траел отслужениот воен рок.

Член 64

Инвалидската пензија се определува од пензиската основа што се утврдува на начин предвиден во членовите од 19 до 32 на овој закон.

За осигурениците од членовите 14 и 15 на овој закон пензиската основа ја утврдува Фондот со општ акт.

Член 65

Инвалидската пензија во случај на инвалидност причинета со повреда на работа или професионална болест се определува во висина од 80 % од пензиската основа за пензија остварена до 2015 година, а инвалидската пензија остварена по 2015 година се определува во проценти кои изнесуваат:

Година	Процент
2016	79,68
2017	79,36
2018	79,04
2019	78,72
2020	78,40
2021	78,08
2022	77,76
2023	77,44
2024	77,12

Година	Процент
2025	76,80
2026	76,48
2027	76,16
2028	75,84
2029	75,52
2030	75,20
2031	74,88
2032	74,56
2033	74,24
2034	73,92
2035	73,60
2036	73,28
2037	72,96
2038	72,64
2039	72,32
2040	72,00

Инвалидската пензија во случај на инвалидност причинета со болест или повреда надвор од работа се определува од пензиската основа во проценти според член 193-б на овој закон.

Инвалидската пензија определена според став 2 на овој член, во случај на инвалидност настаната пред наполнувањето на годините на живот од член 17 на овој закон, не може да изнесува помалку од процентите утврдени за годината во која е остварено правото на пензија, и тоа:

Година	Проценти	
	Маж	Жена
2000	44,00	53,00
2001	43,60	52,40
2002	43,20	51,80
2003	42,80	51,20
2004	42,40	50,60
2005	42,00	50,00
2006	41,60	49,40
2007	41,20	48,80
2008	40,80	48,20
2009	40,40	47,60
2010	40,00	47,00
2011	39,60	46,40
2012	39,20	45,80
2013	38,80	45,20
2014	38,40	44,60
2015	38,00	44,00
2016	37,60	43,40
2017	37,20	42,80
2018	36,80	42,20
2019	36,40	41,60
2020	36,00	41,00

Инвалидската пензија определена според став 2 на овој член, во случај на инвалидност настаната по наполнувањето на годините на животот од член 17 на овој закон, не може да изнесува помалку од процентите утврдени за годината во која е остварено правото на пензија, и тоа:

Година	Проценти	
	Маж	Жена
2000	35,00	40,00
2001	34,47	39,38
2002	33,93	38,77
2003	33,40	38,15
2004	32,87	37,53
2005	32,33	36,92
2006	31,80	36,30
2007	31,27	35,68
2008	30,73	35,07
2009	30,20	34,45
2010	29,67	33,83
2011	29,13	33,22
2012	28,60	32,60
2013	28,07	31,98
2014	27,53	31,37
2015	27,00	30,75

На осигуреникот воен инвалид од I до IV група, како и на друг инвалид кој е изедначен со мирновременски воен инвалид од I до IV група кој ќе стекне право на инвалидска пензија, пензијата му се определува според став 1 на овој член, ако половина од работниот век му е покриен со пензиски стаж.

Член 66

На корисникот на инвалидска пензија кај кого настанало загубување на работната способност пред наполнувањето на годините на живот од член 17 став 2 на овој закон и на кого пензијата определена според член 65 став 3 на овој закон изнесува помалку од пензијата определена според член 65 став 1 на овој закон му припаѓа и додаток на инвалидност.

Додатокот на инвалидност се определува зависно од сразмерноста меѓу работниот век и пензискиот стаж, и тоа ако:

- 1) пензискиот стаж изнесува помалку од половина од работниот век - 10 % од износот на инвалидска пензија;
- 2) пензискиот стаж изнесува половина или повеќе од половина, а помалку од 3/4 од работниот век - 15 % од износот на инвалидската пензија и
- 3) пензискиот стаж изнесува 3/4 или повеќе од работниот век - 20 % од износот на инвалидската пензија.

Инвалидската пензија заедно со додатокот на инвалидност не може да изнесува повеќе од пензијата определена според член 65 став 1 на овој закон.

Додатокот на инвалидност е составен дел на инвалидската пензија.

Член 67

Ако инвалидноста врз основа на која инвалидот на трудот стекнува право на инвалидска пензија е предизвикана делумно со повреда на работа или со професионална болест, а делумно со болест или повреда надвор од работа, инвалидската пензија се определува како една пензија што се состои од сразмерен дел на инвалидската пензија пресметана како за случај на повреда на работа или професионална болест и од сразмерен дел на инвалидската пензија пресметана како за случај на болест или повреда надвор од работа.

Фондот со Статут поблиску го уредува начинот на определување на инвалидската пензија во случаите од став 1 на овој член.

Член 68

Осигуреникот кој ги исполнува условите за стекнување право на инвалидска пензија има право на најнизок износ на инвалидска пензија.

Најнискиот износ на инвалидската пензија изнесува:

- за корисниците кои пензијата ја оствариле врз основа на инвалидност настаната со повреда на работа или професионална болест, како и за корисниците кои пензијата ја оствариле со пензиски стаж над 30 години (маж), односно над 25 години (жена), во висина како и за корисниците на најнизок износ на старосна пензија од член 34 став 2 алинеја 1 на овој закон;

- за корисниците кои пензијата ја оствариле со пензиски стаж над 25 години (маж), односно над 20 години (жена), во висина како и за корисниците на најнизок износ на старосна пензија од член 34 став 2 алинеја 2 на овој закон и

- за корисниците кои пензијата ја оствариле со пензиски стаж до 25 години (маж), односно до 20 години (жена), во висина како и за корисниците на најнизок износ на старосна пензија од член 34 став 2 алинеја 3 на овој закон.

Член 69

Одредбите на овој закон за усогласување на старосната пензија се применуваат и на инвалидската пензија.

3. СЕМЕЈНА ПЕНЗИЈА

Член 70

Семејна пензија можат да остварат членовите на семејството:

1) брачниот другар;

2) децата (родени во брак или надвор од брак или посвоени; посиноците кои ги издржувал осигуреникот, внучињата и други деца без родители кои ги издржувал осигуреникот) и

3) родителите (таткото и мајката, очувот и маќеата) и посвоителот, што ги издржувал осигуреникот.

Семејна пензија може да оствари и брачниот другар од разведен брак, ако со судска одлука му е утврдено право на издржување.

Се смета дека внучињата без родители, другите деца без родители и родителите ги издржувал осигуреникот во смисла на ставот 1 точки 2 и 3 од овој член ако во тој период:

- 1) не биле во работен однос или не оствариле плата по друг основ;
- 2) не биле корисници на старосна, инвалидска или семејна пензија;

3) катастарскиот приход од земјоделската дејност по член на потесното, односно на поширокото семејство не изнесува годишно повеќе од 25% од просечната плата остварена во Републиката во претходната година и

4) сите други приходи по член на семејството не изнесувале месечно повеќе од 25% од просечната плата остварена во Републиката во претходната година.

Член 71

Членовите на семејството стекнуваат право на семејна пензија ако умрениот осигуреник:

1) наполнил најмалку пет години стаж на осигурување или најмалку десет години пензиски стаж или

2) ги исполнил условите за старосна или инвалидска пензија, или

3) бил корисник на старосна или инвалидска пензија.

Ако смртта на осигуреникот настанала како последица од повреда на работа или од професионална болест, членовите на семејството стекнуваат право на семејна пензија, без оглед на должината на пензискиот стаж на осигуреникот.

Член 72

Вдовица стекнува право на семејна пензија ако:

1) до смртта на брачниот другар наполнила 45 години живот;

2) до смртта на брачниот другар била неспособна за работа или таква неспособност настанала во рок од една година од денот на смртта на брачниот другар;

3) по смртта на брачниот другар останале едно или повеќе деца кои имаат право на семејна пензија по тој брачен другар, а вдовицата ги врши родителските должности спрема тие деца или

4) до смртта на брачниот другар имала наполнети 40 години, кога ќе наполни 45 години живот - или ако во тие години станала неспособна за работа.

Вдовицата која во текот на користењето на правото по основа на вршење на родителска должност (став 1 точка 3) стане неспособна за работа или наполни 45 години живот трајно го задржува правото на семејна пензија.

Вдовицата која го загубила правото на семејна пензија по основа на вршење на родителска должност по наполнети 40 години живот, стекнува право на семејна пензија кога ќе наполни 45 години живот.

Ставот 4 е укинат со У.бр.151/2006 во 83/07

Член 72-а

Покрај случаите од членот 72 на овој закон, право на семејна пензија стекнува и вдовица кога детето на осигуреникот, односно на корисникот на пензија е родено по смртта на осигуреникот, односно на корисникот на пензија со тоа што семејната пензија и припаѓа од денот на смртта на осигуреникот, односно на корисникот на пензија.

Право на семејна пензија стекнува и вдовицата кај која постоела бременост на денот на смртта на осигуреникот, односно на корисникот на пензија со тоа што семејната пензија до раѓањето на детето се определува за еден член на семејството.

Ако детето е мртво родено или ако умре пред навршувањето на 45 дена живот, на вдовицата и припаѓа семејна пензија до истекот на 45 дена по породувањето.

Член 73

Вдовец стекнува право на семејна пензија ако;

- 1) до смртта на брачната другарка наполнил 55 години живот;
- 2) до смртта на брачната другарка бил неспособен за работа или таква неспособност настанала во рок од една година од денот на смртта на брачната другарка или
- 3) по смртта на брачната другарка останало едно или повеќе деца кои имаат право на семејна пензија по таа брачна другарка, а вдовецот ги врши родителските должности спрема тие деца и
- 4) до смртта на брачната другарка имал наполнети 50 години, кога ќе наполни 55 години живот - или ако во тие години станал неспособен за работа.

Вдовецот кој во текот на користењето на правото по основа на родителска должност стане неспособен за работа или наполни 55 години живот трајно го задржува правото на семејна пензија.

Вдовецот кој го загубил правото на семејна пензија по основа на вршење на родителска должност по наполнети 50 години живот, стекнува право на семејна пензија кога ќе наполни 55 години живот.

Ставот 4 е укинат со У.бр.151/2006 во 83/07

Член 74

Вдовицата, односно вдовецот кои се стекнале со право на семејна пензија по основа на вршење на родителска должност, тоа право го имаат и за време кога детето се наоѓа на отслужување на воениот рок.

Член 75

Дете стекнува односно користи право на семејна пензија:

- 1) до наполнети 15 години живот, а ако е на школување до наполнети 26 години живот или
- 2) ако пред смртта на осигуреникот, односно корисникот на пензија кој го издржувал било неспособно за работа или таквата неспособност настанала во рок од една година од денот на смртта на осигуреникот, односно корисникот на пензија.

Ако школувањето на детето е прекинато поради болест, правото на семејна пензија може да се стекне, односно му припаѓа и за време на боледувањето до наполнети 26 години живот, како и над тие години, но најмногу за толку време колку што е изгубено од редовното школување поради болест.

На детето кое го прекинало школувањето заради отслужување на воениот рок семејната пензија му се исплатува и за тоа време.

Ако во текот на користењето на правото на семејната пензија детето стане неспособно за работа трајно го задржува правото на семејна пензија.

Детето - инвалид има право на семејна пензија по престанок на работниот однос.

Член 75-а

Како дете на школување во смисла на членот 75 од овој закон, се смета ученикот во основно училиште, училиште за средно образование, стручно односно работно оспособување, студент на високообразовна установа и лицето на постдипломски студии додека имаат статус на ученик, односно студент според статутот на соодветната воспитно-образовна установа до навршување на 26 години живот.

Како школување на дете во смисла на ставот 1 од овој член се смета времетраењето на стручното, односно работното оспособување на децата со пречки во психофизичкиот развој.

Како дете без родители во смисла на членот 70 став 1 точка 2 од овој закон се смета и дете кое има еден или два родители кои се трајно неспособни за работа.

Член 76

Родителот кого осигуреникот, односно корисникот на пензија го издржувал до својата смрт, се стекнува со право на семејна пензија ако:

1) до смртта на осигуреникот, односно на корисникот на пензијата наполнил 45 (мајка) односно 55 години живот (татко) и

2) е помлад од 45 години, односно 55 години и ако до смртта на осигуреникот, односно корисникот на пензија бил неспособен за работа.

Член 77

Како неспособност за работа врз основа на која се остварува право на семејна пензија кај децата се смета неспособност за самостоен живот и работа, а кај другите лица постоење на загубена работна способност.

Член 78

Право на семејна пензија им припаѓа првенствено на брачниот другар и на децата на осигуреникот, односно корисникот на пензија (во натамошниот текст: членови на потесното семејство).

Родителите, посвоителите, внучињата и другите деца без родители кои ги издржувал осигуреникот, односно корисникот на пензија (во натамошниот текст: членови на поширокото семејство), имаат право на семејна пензија ако осигуреникот, односно корисникот на

пензијата немал членови на потесното семејство кои имаат право на семејна пензија или ако пензијата што им припаѓа на членовите на потесното семејство не го исцрпува полниот износ на основата од која се определува семејната пензија.

Член 79

Семејната пензија се определува од старосната или инвалидската пензија што на осигуреникот би му припаѓала во часот на смртта, односно од пензијата што на корисникот на пензијата му припаѓала во часот на смртта.

Семејната пензија од старосна пензија се определува од пензиската основа во проценти зависно од должината на пензискиот стаж утврден во член 193-б на овој закон.

Висината на семејната пензија се определува во процент од основата што ја сочинуваат старосната или инвалидската пензија, и тоа 70 % за еден член на семејството, а за секој нареден член уште по 10 %, но не повеќе од 100 % од основата.

На децата без двајца родители, семејната пензија остварена по едниот родител им се зголемува за дел од пензијата што ја користел или што би ја користел другиот родител, и тоа:

- 1) за две деца 20%
- 2) за три деца 30%
- 3) за четири или повеќе деца 40%

Кога семејната пензија ја користат три или повеќе членови на семејството, висината на семејната пензија не може да изнесува помалку од 40 % од пензиската основа на умрениот осигуреник.

Како основа за определување семејна пензија од осигуреник кој има пензиски стаж помалку од 15 години, а не ги исполнува условите за инвалидска пензија, се зема старосната пензија пресметана за пензиски стаж од 15 години.

Член 80

Ако пензијата припаѓа на членовите на потесното и на членовите на поширокото семејство, на членовите на потесното семејство им се определува семејна пензија според процентите предвидени во член 79 став 1 на овој закон, а на членовите на поширокото семејство им припаѓа остатокот до полниот износ на основата на семејната пензија.

Кога право на семејна пензија има и разведениот брачен другар, се одредува една семејна пензија за брачниот другар од новиот брак и за разведениот брачен другар во висина што припаѓа за еден член на семејството.

Член 81

Членовите на семејството на осигуреникот или корисникот на пензијата имаат право на најнизок износ на семејна пензија.

Најнискиот износ на семејна пензија се определува во висина на најнискиот износ на старосна, односно највисокиот износ на инвалидска пензија во зависност од основата од која е определена семејната пензија.

Одредбите на овој закон за усогласувањето на старосната пензија се однесуваат и на семејната пензија.

4. ПАРИЧЕН НАДОМЕСТОК ЗА ТЕЛЕСНО ОШТЕТУВАЊЕ

Член 82

Телесно оштетување постои кога кај осигуреникот ќе настане загубување, посуштествено оштетување или позначителна онеспособеност на одделни органи или делови од телото што ја отежнува нормалната активност на организмот и бара поголеми усилби во остварувањето на животните потреби, без оглед на тоа дали причинува или не причинува инвалидност.

Осигуреникот кај кого телесно оштетување ќе настане за време на траењето на осигурување се стекнува со право на паричен надоместок за телесно оштетување под истите услови во поглед на пензискиот стаж под кои се здобива со правото на инвалидска пензија.

Правилникот за листата за видовите на телесните оштетувања врз основа на кои се стекнува со правото на паричен надоместок и процентите на тие оштетувања го донесува министерот за труд и социјална политика по претходно прибавеното мислење од стручните и научните организации.

Член 83

Право на паричен надоместок за телесно оштетување осигуреникот стекнува независно од тоа дали се стекнал и користи и некое друго право од пензиското и инвалидското осигурување.

Осигуреникот не стекнува право на паричен надоместок за телесно оштетување од 30 до 40% според листата на телесните оштетувања, кое настанало како последица на болест или повреда надвор од работа, за телесно оштетување кое постоело пред стапувањето во работен однос, како и за подоцнежното влошување на тоа телесно оштетување. По исклучок кога пред стапувањето во работен однос постоело телесно оштетување на еден од парните органи, а подоцна настапи оштетување на другиот истоветен орган, осигуреникот стекнува право на паричен надоместок за телесно оштетување на двата органи.

Член 84

Висината на паричниот надоместок за телесно оштетување се определува според утврдениот процент на телесното оштетување од следниве основици:

- 9% од просечната плата остварена во Републиката во претходната година кога телесното оштетување е предизвикано со повреда на работа или со професионална болест и
- 7% од просечната плата остварена во Републиката во претходната година кога телесното оштетување е предизвикано со болест или повреда надвор од работата.

Член 85

Ако постојат две или повеќе телесни оштетувања вкупниот процент се определува на тој начин што на поголемиот процент се додава, и тоа:

- 1) по 20% за секое понатамошно телесно оштетување од 50% или повеќе и
- 2) по 10% за секое понатамошно телесно оштетување од 40% и 30%.

Ако телесните оштетувања постоеле поради различни причини процентот ќе се определи според став 1 на овој член, а паричниот надоместок ќе се определи од основата на поголемиот процент на телесното оштетување.

Вкупниот процент на телесното оштетување по точките 1 и 2 од став 1 на овој член не може да изнесува повеќе од 100%.

Член 86

На корисникот на паричен надоместок за телесно оштетување во случај на влошување на постојаното телесно оштетување или нов случај на телесно оштетување, му се определува паричен надоместок според новиот, односно вкупниот процент на телесно оштетување.

Член 87

Ако осигуреникот за ист случај на телесно оштетување стекне право на паричен надоместок за телесно оштетување по прописите на пензиското и инвалидското осигурување и право на инвалиднина како мирновремен воен инвалид по прописите за воените инвалиди, може да користи само едно од тие права, по сопствен избор.

Член 88

Одредбите на овој закон за усогласување на старосната пензија се применуваат и на паричниот надоместок за телесно оштетување.

5. ПАРИЧЕН НАДОМЕСТОК ЗА ПОМОШ И НЕГА

Член 89

СЕ БРИШЕ

Член 90

СЕ БРИШЕ

Член 91

СЕ БРИШЕ

Член 92

СЕ БРИШЕ

Член 93

СЕ БРИШЕ

**IV. СТЕКНУВАЊЕ И ОСТВАРУВАЊЕ НА
ПРАВТА НА ОПРЕДЕЛЕНИ КАТЕГОРИИ
ОСИГУРЕНИЦИ ПОД ПОСЕБНИ УСЛОВИ**

A) ОСИГУРЕНИЦИ ОД ОДБРАНАТА

Член 94

На осигурениците во Министерството за одбрана и на служба во постојаниот состав на Армијата на Република Македонија (војници по договор, помлади офицери и офицери и граѓански лица на служба на армијата) стажот на осигурување им се смета со зголемено траење, и тоа:

1) секои 12 месеци ефективно поминати на тие должности се сметаат како 18 месеци стаж на осигурување во:

а) летачка служба - на должност активен пилот, извидувач, радист, авиомеханичар, аерофотограф или на други должности на кои вршеле летачка служба или како припадник на органот на санитарска служба на испитување и тренирање на летачите или за испитување на заштитната опрема во барокоморите, односно во авионите, ако при такво испитување и тренирање летале најмалку 90 часа годишно;

б) падобранска служба - на должности активен падобранец и

в) должност на нуркач;

г) должности во единиците за специјална намена.

2) секои 12 месеци ефективно поминати на тие должности се сметаат како 16 месеци стаж на осигурување во:

а) вршење работи на член на специјален експериментален екипаж за испитување на вооружување во фаза на освојување на производство и завршни експерименти и испитување, ако на експериментите и испитувањата помине просечно најмалку половина од вкупното годишно работно време;

б) вршење работи на радиолошка, биолошка и хемиска заштита во лабораториски и полигонски услуги, што ќе ги утврди министерот за одбрана и

в) вршење на работи на електронско извидување и работи на криптозаштита, безбедност и разурнувачки и контраразурнувачки работи и воена полиција;

3) секои 12 месеци ефективно поминати на тие должности се сметаат како 15 месеци стаж на осигурување во:

а) вршење работи на радарски уреди на кои се изложени на радарски зрачења и тоа: лице кое врши поправка, посложени дотерувања и испитувања или работи како инструктор - наставник на поправка на радарски уреди, ако на тие работи помине просечно најмалку 3/4 од вкупното годишно работно време и

б) вршење должности во трупa заклучно со бригада и соодветна единица и одредени должности во команда на корпус и во воени установи во кои службата се врши под трупни услови, а кои ги утврдува Владата на Република Македонија по предлог на министерот за одбрана.

Член 95

На осигуреник во Министерството за одбрана и на служба во постојаниот состав на Армијата на Република Македонија кој има најмалку 25 години пензиски стаж од кои најмалку 15 години ефективно поминати на работни места за кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење и 55 години (маж), односно 50 години живот (жена), ако работниот однос му престане по потреба на службата, може да оствари право на старосна пензија.

Член 96

На осигурениците во Министерството за одбрана и на служба во постојниот состав на Армијата на Република Македонија им се определува старосна пензија која за 25 години пензиски стаж изнесува 62,0 % од пензиската основа за маж, односно 65, 6 % од пензиската основа за жена и се зголемува за 1,2 % од пензиската основа за секоја натамошна навршена година до 40 години пензиски стаж (маж), односно за по 1,44 % од пензиската основа за секоја натамошна навршена година до 35 години пензиски стаж (жена), така што старосната пензија не може да изнесува повеќе од 80 % од пензиската основа.

Член 97

На осигуреник во Министерството за одбрана и на служба во постојаниот состав на Армијата на Република Македонија кому стажот на осигурување му се смета со зголемено траење старосната граница за остварување на право на старосна пензија му се намалува, зависно од степенот на зголемувањето на стажот, и тоа за по една година;

- 1) за секои шест години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 14 месеци;
- 2) за секои пет години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 15 месеци;
- 3) на секои четири години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 16 месеци и
- 4) за секои три години поминати на работни места на кои ефективно поминати 12 месеци се сметаат во стаж на осигурување како 18 месеци.

Член 98

На осигурениците во Министерството за одбрана и во служба во постојаниот состав на Армијата на Република Македонија за определување на инвалидска пензија според должината на пензискиот стаж се применуваат процентите од член 96 на овој закон, со тоа што како најнизок процент до навршени 25 години пензиски стаж се определува 62 % од пензиската основа за маж, односно 65,6 % од пензиската основа за жена.

Член 99

Разликата меѓу пензијата утврдена без примена на членовите од 94 до 98 на овој закон и пензијата утврдена со примена на тие членови, како и целиот износ на пензијата определена на осигуреник кој не ги исполнува општите услови за остварување на правото на пензија без примена на тие членови, се обезбедува од Буџетот на Република Македонија. Средствата за делот на пензијата за стажот навршен во поранешната Југословенска народна армија до 1 април 1992 ги обезбедува Буџетот на Република Македонија.

б) Осигуреници од внатрешни работи и од казнено-поправни установи и воспитно-поправни домови

Член 100

На овластените службени лица, во смисла на прописите за вршење на внатрешните работи, стажот на осигурување им се смета со зголемено траење и тоа секои 12 месеци ефективно поминати на тие должности се сметаат како 16 месеци стаж на осигурување.

Правото на стаж на осигурување со зголемено траење во смисла на став 1 на овој член имаат и работниците на Министерството за внатрешни работи кои работат на работни места чија што тежина и посебни услови под кои тие се вршат влијаат врз намалувањето на работната способност.

Работните места од став 2 на овој член ги утврдува Владата на Република Македонија по предлог на министерот за внатрешни работи.

Одредбите од ставовите 1 и 3 на овој член не се однесуваат на времето додека работникот се наоѓа на стручно образование или усовршување на кое е упатен од Министерството за внатрешни работи, на располагање или е нераспореден поради укинување на работните места или потрајно намалување на обемот на работните задачи.

Член 101

Работник на Министерството за внатрешни работи кој има најмалку 25 години пензиски стаж од кои најмалку 15 години ефективно поминати на работни места за кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење и 55 години (маж), односно 50 години живот (жена), може да оствари право на старосна пензија, ако работниот однос му престане по потреба на службата.

Член 102

На овластените работници, во смисла на прописите за извршување на санкциите, стажот на осигурување им се смета со зголемено траење и тоа секои 12 месеци ефективно поминати на тие должности во казнено-поправните установи и воспитно-поправните домови им се сметаат како 16 месеци стаж на осигурување.

Право на стаж на осигурување со зголемено траење во смисла на став 1 на овој член имаат и работниците во Министерството за правда, казнено-поправните установи и воспитно-поправните домови кои работат на работни места чија тежина и посебни услови под кои тие се вршат влијаат врз намалувањето на работната способност.

Работните места од став 2 на овој член ги утврдува Владата на Република Македонија по предлог на министерот за правда.

Одредбите од ставовите 1 и 2 на овој член не се однесуваат на времето додека работникот се наоѓа на стручно образование или усовршување на кое е упатен од казнено-поправната установа, односно воспитно-образовниот дом.

Член 103

Работник во Министерството за правда, казнено-поправна установа и воспитно-поправен дом, кој има најмалку 25 години пензиски стаж од кои најмалку 15 години ефективно поминати на работни места за кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење во смисла на член 102 ставови 1 и 2 на овој закон и 55 години (маж), односно 50 години живот (жена), може да оствари право на старосна пензија, ако работниот однос му престане по потреба на службата.

Член 104

Пензија под посебни услови може да оствари работник на Министерството за внатрешни работи како и работник во Министерството за правда, казнено-поправна установа и воспитно-поправен дом, кој иако во моментот на остварувањето на правото не е на работни места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење има најмалку 25 години пензиски стаж од кои најмалку 15 години ефективно поминати на работни места на кои стажот на осигурување им се смета со зголемено траење и 55 години (маж) и 50 години живот (жена), ако работниот однос му престане по потреба на службата.

Член 105

На работниците од членовите 100, 102 и 104 на овој закон им се определува старосна пензија која за 25 години пензиски стаж изнесува 62,0 % од пензиската основа за маж, односно 65,6 % од пензиската основа за жена и се зголемува за по 1,2 % од пензиската основа за секоја натамошна навршена година до 40 години пензиски стаж (маж), односно за по 1,44 % од пензиската основа за секоја натамошна навршена година до 35 години пензиски стаж (жена), така што старосната пензија не може да изнесува повеќе од 80 % од пензиската основа.

Член 106

На работниците од членовите 100, 102, и 104 на овој закон за определување на инвалидска пензија според должината на пензискиот стаж се применуваат процентите од член 105 на овој закон со тоа што како најнизок процент до навршени 25 години пензиски стаж се определува 62,0 % од пензиската основа за маж, односно 65,6 % од пензиската основа за жена.

Член 107

На работниците од членовите 100, 102 и 104 на овој закон кои ќе остварат право на старосна пензија според општите услови старосна граница за остварување право на старосна пензија им се намалува за по една година за секои навршени четири години ефективно поминати на работни места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење.

Намалувањето на старосната граница се однесува и на осигурениците на кои својството на работник од членовите 100 и 104 на овој закон им престанало без да остварат право на старосна пензија според посебните услови на овој закон.

Член 108

Работните места од членовите 100, 101 и 104 на овој закон на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење, како и обемот на соодветното намалување на старосната граница подлежат на ревизија, на начинот и по постапката според кои се врши утврдување на тие работни места. Ревизија се врши најдоцна во рок од пет години од денот на утврдувањето на тие работни места.

Член 109

Разликата меѓу пензијата утврдена без примена на членовите од 100 до 107 на овој закон и пензијата утврдена со примена на тие членови, како и целиот износ на пензијата определена на осигуреник кој не ги исполнувал општите услови за остварување на правото на пензија без примена на тие членови, се обезбедува од Буџетот на Република Македонија.

**V. СТЕКНУВАЊЕ И ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА
НА ЛИЦАТА ПРОГОНУВАНИ И ЗАТВОРАНИ ЗА
ИДЕИТЕ НА САМОБИТНОСТА НА МАКЕДОНСКИОТ
НАРОД И НЕГОВАТА ДРЖАВНОСТ**

Член 110

Права од пензиско и инвалидско осигурување под посебни услови има и лице прогонувано и затворено за идеите на самобитноста на македонскиот народ и неговата државност.

Член 111

Својството на лице прогонувано и затворено за идеите на самобитноста на македонскиот народ и неговата државност со решение го утврдува посебна комисија на Владата на Република Македонија, врз основа на одлука на надлежен орган.

Против решението од став 1 на овој член може да се изјави жалба до Владата на Република Македонија.

Член 112

На лицето од член 111 на овој закон времето кога е прогонувано, односно времето поминато на издржување казна затвор му се признава во пензиски стаж во ефективно траење.

Член 113

Лицето од член 111 на овој закон и членовите на неговото семејство правата од пензиското и инвалидското осигурување ги остваруваат под истите услови како и другите осигуреници, ако со овој закон не е поинаку определено.

Член 114

На лицето од член 111 на овој закон пензијата му се определува од пензиска основа што преставува просечна плата остварена во Републиката во последната година пред годината во која се остварува пензијата зголемена за 30% или од пензиската основа, како и за другите осигуреници, ако тоа за него е поповолно.

Член 115

Лицето од член 111 на овој закон барањето за признавање во пензиски стаж на времето кога е прогонувано и времето поминато на издржување казна затвор го поднесува до стручната служба на Фондот.

Член 116

Средствата за признавање на правата од пензиското и инвалидското осигурување под поповолни услови на лицата од член 111 на овој закон ги обезбедува Буџетот на Република Македонија за:

- 1) целиот износ на пензија ако осигуреникот ги исполнува условите за пензија со стажот од член 112 на овој закон;
- 2) разликата меѓу пензијата утврдена со стажот од член 112 на овој закон и пензијата утврдена без тој стаж во случаите кога осигуреникот ги исполнил условите за пензија и
- 3) разликата меѓу пензијата утврдена од пензиска основа, како и за другите осигуреници и пензијата утврдена од пензиската основа од член 114 на овој закон.

VI. ПЕНЗИСКИ СТАЖ

Член 117

Во пензиски стаж во смисла на овој закон врз основа на кој се стекнуваат и остваруваат правата од пензиското и инвалидското осигурување се смета:

- 1) времето поминато во осигурување кое според одредбите на овој закон се смета во стаж на осигурување и
- 2) времето поминато во осигурување до денот на почетокот на примената на овој закон што според прописите што важеле до тој ден, е утврдено во пензиски стаж.
- 3) **бришана, види чл.24 од Законот...153/07**

1. СТАЖ НА ОСИГУРУВАЊЕ ШТО СЕ
СМЕТА ВО ЕФЕКТИВНО ТРАЕЊЕ

Член 118

Во стаж на осигурување се смета времето што осигуреникот од членовите 11 и 12 на овој закон по наполнети 15 години возраст го поминал во работен однос, односно на работа врз основа на која бил задолжително осигурен.

Член 119

Во стаж на осигурување се смета сето време поминато во работен однос со полно работно време.

Под време поминато во работен однос со полно работно време се подразбира и времето што во работен однос со скратено време ќе го поминат:

1) инвалидите на трудот, воените инвалиди, цивилните инвалиди од војната, како и други инвалидни лица, ако работат онолку време колку што одговара на нивната работна способност и

2) работничките - заради доење или неѓа на дете, односно работниците - заради неѓа на дете.

Во стаж на осигурување се смета и времето поминато во работен однос со неполно работно време, освен случаите од став 2 на овој член, во траење што одговара на вкупниот број часови на таквата работа остварена за одделни години, пресметани за полно работно време.

Одредбите на ставовите 1, 2 и 3 на овој член се применуваат и кога работното време е остварено со работа во два или во повеќе работни односи.

Член 120

Во стаж на осигурување се смета и времето што осигуреникот го поминал:

1) на боледување по престанувањето на работниот однос или на друга работа врз основа на која бил осигурен, ако за тоа време примал надоместок на плата и

2) на професионална рехабилитација, односно на преквалификација или доквалификација на која бил упатен како инвалид на трудот, или како воен инвалид, како слеп, лице заболено од дистрофија и сродни мускулни и невромускулни заболувања, од параплегија, церебрална и детска парализа и мултиплекс склероза или како цивилен инвалид од војната, без оглед на тоа дали пред тоа бил осигурен.

Во стаж на осигурување се смета времето за кое осигуреникот користи право на надоместок а плата за скратено работно време поради неѓа на потешко хендикепирано дете според Законот за социјална заштита.

Член 121

Во стаж на осигурување се смета и времето што во текот на траење на работниот однос осигуреникот ќе го помине на стручно усовршување или на специјализација.

Член 122

Во стаж на осигурување се смета и времето кое осигуреникот во текот на траењето на работата врз основа на која е осигурен го поминал:

- 1) во истражен затвор до 30 дена
- 2) на издржување казна затвор до 30 дена и
- 3) како учесник во штрајк организиран во согласност со прописите за штрајк.

Во стаж на осигурување на осигуреникот му се смета сето време поминато под суспензија, а времето поминато во истражен затвор ако со правосилна одлука е ослободен од одговорноста, обвинението е одбиено или постапката е запрена, но не поради ненадлежност на судот.

Член 123

Во стаж на осигурување се смета и времето поминато надвор од работниот однос кое инвалидите на трудот ќе го поминат во чекање или вршење на професионална рехабилитација, односно преквалификација или доквалификација, како и чекање на соодветно вработување.

Член 123-а

Во стаж на осигурување се смета времето поминато во задолжително осигурување под услов да е платен придонесот за пензиско и инвалидско осигурување.

Член 124

Во стаж на осигурување се смета и времето поминато по престанувањето на задолжително осигурување за кое е платен придонес - продолжено осигурување.

Член 124-а

Осигуреникот може да пристапи во продолжено осигурување за времето поминато:

- 1) на стручно усовршување или образование во земјата или во странство со согласност на работодавецот;
- 2) на престој во странство како брачен другар на работникот кој е упатен на работа во странство во рамките на меѓународно - техничка или просветно - културна и научна соработка во дипломатски и конзуларни претставништва;
- 3) по престанок на работниот однос на брачен другар на активно воено лице преместено поради потреба на службата, најмногу до четири години;
- 4) по престанок на правото на паричниот надоместок во случај на невработеност, најмногу до три години;

5) на лицата кои имале својство на осигуреник во доброволно пензиско и инвалидско осигурување според Законот за пензиското и инвалидското осигурување што се применуваше до 31 декември 1993 година, најмногу до три години.

Заради обезбедување на продолжено осигурување, осигуреникот односно лицето поднесува барање до подрачната единица на Стручната служба на Фондот во рок од една година од престанокот на задолжителното осигурување, а осигуреникот односно лицето од став 1 точки 4 и 5 на овој член од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Со барањето од став 2 на овој член осигуреникот доставува докази за утврдување на околностите врз основа на кои се обезбедува продолжено осигурување.

2. СТАЖ НА ОСИГУРУВАЊЕ ШТО СЕ СМЕТА СО ЗГОЛЕМЕНО ТРАЕЊЕ

Член 125

На осигурениците кои работат на особено тешки и по здравјето штетни работни места, како и на осигурениците кои работат на работни места на кои по наполнувањето определени години на живот не можат со успех да ја вршат својата професионална дејност, стажот на осигурување им се смета со зголеменото траење. Степенот на зголемувањето на стажот на осигурување зависи од тежината на штетноста на работата, односно од природата на работата, така што работните места се распоредуваат во шест групи со тоа што секои 12 месеци ефективна работа се смета како 14, 15, 16, 17 односно 18 месеци стаж на осигурување.

Член 126

Како работни места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење, затоа што работата на нив е особено тешка и штетна по здравјето можат да се утврдат работните места на кои се исполнети следните услови:

1) во врска со извршувањето на работите на работните места да постојат позначителни штетни влијанија врз здравствената состојба и врз работната способност на работниците, и покрај тоа што се применети сите општи и посебни заштитни мерки утврдени со прописите, како и другите мерки што можат да влијаат врз отстранувањето и намалувањето на штетните влијанија;

2) работите на работните места под тешки и по здравјето штетни услови да се извршуваат непосредно покрај изворите на штетните влијанија, во непрекинатиот тек на работата и

3) работите на работните места под околностите од точките 1 и 2 на овој став да ги извршува ист работник во текот на полно работно време, земајќи го како полно работно време и работното време пократко од 40 часа неделно, определено за одделни работни места поради посебните услови за работа.

Како работни места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење, затоа што векот на вршење на професионалната дејност е ограничен со наполнувањето на определени години возраст, можат да се утврдат работните места во оние занимања во кои поради природата и тежината на работата, физиолошките функции на организмот опаѓаат во толкава мера што на работникот му го оневозможуваат натамошното успешно вршење на истата професионална дејност.

Член 126-а

Работните места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење затоа што работата на нив е особено тешка и штетна по здравјето се утврдуваат со правилник кој го донесува министерот за труд и социјална политика по претходно добиена согласност од соодветни стручни установи.

Член 127

Работните места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење, а кои не се опфатени со правилникот од членот 126-а постапката за нивно утврдување, степенот на зголемувањето на стажот на осигурувањето на тие работни места ги утврдува Фондот со општ акт.

Работните места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење се утврдуваат по претходно прибавено мислење од соодветни стручни организации, на иницијатива на работодавците.

Работните места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење, утврдени според ставот 1 на овој член подлежат на ревизија што ја врши Фондот на начинот и според постапката утврдени со општ акт на Фондот.

Ревизијата се врши најдоцна во рок од пет години од денот на утврдување на тие работни места.

За работните места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење, работодавецот може да иницира постапка за промена на актот на Фондот, поради промена на техничко-технолошките услови на работа.

Член 128

Стажот на осигурување со зголемено траење им се смета и на осигурениците што во работен однос, односно на работа врз основа на која биле задолжително осигурени, поминале работејки со полно работно време, како: осигуреници, со телесно оштетување од најмалку 70 % (член 82 ставови 1 и 3 на овој закон), воени инвалиди од I до VI група, цивилни инвалиди од војната од I до VI група, слепи лица, лица заболени од дистрофија и сродно мускулни и невромускулни заболувања и од параплегија, церебрална и детска парализа и од мултиплекс склероза.

На осигурениците од став 1 на овој член секои 12 месеци ефективно поминати во работен однос врз основа на кој се осигурени им се сметаат како 15 месеци стаж на осигурување, а старосната граница пропишана за здобивање на старосна пензија од член 17 им се намалува за по една година за секои пет години ефективно поминати на таква работа.

Член 129

На осигурениците од член 119 став 2 на овој закон кои работат на работни места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење, стажот на осигурување им се зголемува само за она време што ефективно го поминале на работа.

По исклучок од одредбата на став 1 на овој член, на осигурениците на кои стажот на осигурување им се смета со зголемено траење од член 128 на овој закон, тој стаж им се зголемува и ако работеле со скратено работно време, како да работеле со полно работно време.

Член 130

Во стаж на осигурување со зголемено траење се смета и времето за кое осигурениците биле осигурени во пензиското и инвалидското осигурување во својство на воен осигуреник или граѓанско лице на служба во Југословенската народна армија, освен времето што граѓанското лице на служба во Југословенската народна армија го поминало во трупа и тоа под условите и во обемот што се утврдени со прописите со кои било уредено пензиското и инвалидското осигурување на воените осигуреници.

VI-A. СОЛИДАРЕН ФОНД - ПОСМРТНА ПОМОШ И ЧЛЕНАРИНА

Член 130-а

Член 130-а укинат со одлука на Уставен суд број 266/07 во 122/08.

Член 130-б

Член 130-б укинат со одлука на Уставен суд број 266/07 во 122/08.

Член 130-в

Член 130-в укинат со одлука на Уставен суд број 266/07 во 122/08.

Член 130-г

Член 130-г укинат со одлука на Уставен суд број 266/07 во 122/08.

VI-A. СОЛИДАРЕН ФОНД - ПОСМРТНА ПОМОШ И ЧЛЕНАРИНА

Член 130-а

На корисник на пензија, со негова согласност, му се запира дел од пензијата за обезбедување на средства потребни за исплата на посмртна помош за членовите на неговото семејство и за членување во здружение на пензионери (членарина).

Средствата за солидарен фонд - посмртна помош, Фондот ги уплатува на посебна потсметка во рамките на Трезорската сметка со назнака "Средства за солидарен фонд - посмртна помош на корисници на пензија".

Член 130-б

Издвојувањето на посмртната помош и членарината се врши од пензијата на корисникот на пензија, месечно, при исплата на пензијата, освен од семејната пензија на дете остварена по основ на школување.

Висината на задршката за посмртна помош и членарина, висината на исплатата за посмртна помош во зависност од акумулираните средства и смртноста на корисниците на пензија, начинот на распределба на членарината, начинот и постапката за исплата на посмртната помош на корисниците на пензија од средствата на солидарниот фонд во единствен износ за сите корисници на пензија, како и начинот на располагање со слободните а неискористени средства од посмртна помош, со акт ги утврдува регистрирана организација на сојузите на здруженијата на пензионерите на Македонија.

Актот од ставот 2 на овој член се објавува на почетокот на секоја година во "Службен весник на Република Македонија".

Средствата по основ на членарина Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија ги дозначува на сметката што ја определува регистрираната организација составена од сојузите на здруженијата на пензионерите.

Член 130-в

Исплатата на посмртната помош од средствата на солидарниот фонд ја врши Стручната служба на Фондот преку подрачните единици.

**VII. ЗАДОЛЖИТЕЛНО КАПИТАЛНО
ФИНАНСИРАНО ПЕНЗИСКО ОСИГУРУВАЊЕ**

Член 131

Со задолжително капитално финансирано пензиско осигурување се опфаќаат осигурениците од членовите 11, освен индивидуалните земјоделци обврзници на данок од приход од земјоделска дејност на кои земјоделската дејност им е единствено занимање (индивидуални земјоделци), 12 и 13 на овој закон, кои прв пат во задолжително пензиско и инвалидско осигурување пристапиле од 1 јануари 2003 година, освен осигурениците од глава IV - Стекнување и остварување на правата на определени категории осигуреници под посебни услови.

Осигурениците од ставот 1 на овој член поради промена на својството на осигуреник, може само еднаш, по сопствен избор да го отповика утврдениот статус. Ова право осигуреникот може да го изврши најдоцна во рок од три месеца од настанатата промена.

Висината на старосната пензија за осигурениците од ставот 2 на овој член кои ќе се вклучат во целост во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување ќе се пресметува според членот 193-б став 2 од овој закон, а за осигурениците кои ќе се вклучат во задолжително пензиско и инвалидско осигурување според членот 33 од овој закон.

Член 132

Осигурениците од членовите 11, освен индивидуалните земјоделци обврзници на данок на приход од земјоделска дејност на кои земјоделската дејност им е единствено занимање (индивидуални земјоделци), 12 и 13 на овој закон, кои биле опфатени во задолжително пензиско и инвалидско осигурување до 1 јануари 2003 година, можат по сопствен избор да се вклучат во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, освен осигурениците од глава IV - Стекнување и остварување на правата на определени категории осигуреници под посебни усови.

Осигурениците од став 1 на овој член не можат да го отповикаат сопствениот избор.

Член 132-а

Придонесот за пензиско и инвалидско осигурување се распределува и тоа 65% за задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност и 35 % за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

Член 132-б

Осигуреникот кој задолжително плаќа придонес за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување има индивидуална сметка и е член во приватен пензиски фонд.

Пензијата од задолжително капитално финансирано пензиско осигурување зависи од акумулираните придонеси и остварениот принос од инвестираните акумулирани придонеси по одбивањето на трошоците.

По остварувањето право на старосна пензија, од задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност, средствата на осигуреникот од индивидуалната сметка се пренесуваат во посебна институција овластена за исплата на пензии.

Основањето и работењето на институциите од став 3 на овој член се уредува со посебен закон.

Член 132-в

Кога осигуреникот ќе оствари право на инвалидска пензија или семејна пензија од задолжително пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност, приватниот пензиски фонд ги пренесува акумулираните придонеси и остварениот принос на Фондот за исплата на инвалидската, односно семејната пензија.

Член 132-г

Ако не постојат корисници на семејна пензија износот од индивидуалната сметка на осигуреникот се исплаќа на ист начин како и другиот имот, согласно со Законот за наследување.

Член 132-д

За оданочувањето на придонесите и капитално финансираните пензии се применуваат истите прописи кои важат за задолжителното пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност.

Член 132-ѓ

Средствата на приватниот пензиски фонд се состојат од износите добиени од акумулираните придонеси од членовите на фондот и приносите од инвестираните акумулирани придонеси.

Приватниот пензиски фонд ќе биде управуван од Друштво за управување со пензиски фондови.

Член 132-е

Друштвото за управување со пензиски фондови мора да има минимум акционерски капитал и да исполнува други услови утврдени со закон.

Минимумот на акционерски капитал треба да биде уплатен исклучително во парични средства.

Акционерскиот капитал од став 1 на овој член не може да потекнува од заеми и кредити.

Член 132-ж

Овластување за управување со приватен пензиски фонд дава институција определена со закон.

Работењето со Друштвото за управување со пензиски фондови подлежи на постојана супервизија од страна на институцијата од став 1 на овој член.

Ако институцијата од став 1 на овој член утврди дека интересите на членовите на пензискиот фонд се загрозени или оштетени, може да го одземе овластувањето на Друштвото за управување со пензиски фондови согласно со закон.

Член 132-з

Средствата од приватниот пензиски фонд ќе се чуваат одвоено од средствата на Друштвото за управување со пензиски фондови од страна на посебна банка - чувар на имот. Банката - чувар на имот мора да ги исполни условите утврдени со закон.

VIII. ОСТВАРУВАЊЕ, КОРИСТЕЊЕ И ГУБЕЊЕ НА ПРАВАТА

1. ОСТВАРУВАЊЕ НА ПРАВАТА

Член 133

Право од пензиското и инвалидското осигурување може да оствари лице, кое има својство на осигуреник според овој закон.

Својството на осигуреник се воспоставува врз основа на пријава за осигурување што во согласност со прописите за матична евиденција, ја поднесуваат:

- 1) работодавците - за работниците вработени кај нив;
- 2) физичките лица што вршат дејност - сами за себе;
- 3) индивидуалните земјоделци - сами за себе;
- 4) Агенција за вработување на Република Македонија - за невработени лица кои примаат паричен надоместок, или се на стручно оспособување, професионална рехабилитација и
- 5) обврзниците за плаќање придонес за пензиско и инвалидско осигурување - за лицата од член 11 став 1, точки 11 и 12 и од членовите 14 и 15 на овој закон.

Ако лицата од став 2 точки 2 и 3 на овој член не поднесат пријава, својството на осигуреник го утврдува Фондот по службена должност. Својството на осигуреник се стекнува од денот на уписот на дејноста во соодветниот регистар, односно од денот определен за почеток на вршење на дејноста.

Ако работодавецот не поднесе пријава за осигурување, работникот односно лицето за кое не е поднесена пријава може да бара Фондот да донесе решение за утврдување на својство на осигуреник.

Ако работодавачот поднел пријава за осигурување и се утврди дека не се исполнети условите за стекнување својство на осигуреник и за воведување во матичната евиденција, Фондот донесува решение за неприфаќање на пријавата.

Член 134

Постапката за остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување се поведува по барање на осигуреникот, односно на корисникот на пензија, а за остварување право на семејна пензија и други права на членовите на семејството на осигуреникот, односно на корисникот на пензија по барање на членот на семејството.

Постапка за утврдување на инвалидност кај осигуреникот се поведува и на предлог на работодавецот кај кого осигуреникот е во работен однос, како и на предлог на надлежниот матичен лекар и од лекарска комисија на Фондот за здравствено осигурување на Македонија.

Со барањето, односно предлогот за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа, подносителот е должен да приложи медицинска, работна и друга документација потребна за утврдување на инвалидност.

Постапката за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа, повторно се поведува, по истекот на рокот од една година од денот на прегледот од комисијата на Фондот. Оваа постапка може да се покрене и пред истекот на овој рок доколку со барањето е приложена нова медицинска документација за настанатата промена, односно влошување на здравствената состојба.

Осигуреникот е должен да учествува во постапката која е поведена во смисла на став 2 на овој член.

Со акт на Фондот се уредува задолжителниот минимум на обемот и содржината на медицинската документација потребна за утврдување на инвалидноста.

Член 134-а

Во постапката за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа, комплетноста и уредноста на документацијата ја утврдува лекар во подрачната единица на Стручната служба на Фондот.

Со акт на Фондот се уредува начинот на работа на лекарот од ставот 1 на овој член.

Член 135

Правата од пензиското и инвалидското осигурување се остваруваат во Фондот, ако во него осигуреникот бил последен пат осигурен.

Фондот е надлежен и кога правата од пензиското и инвалидското осигурување се остваруваат врз основа на меѓународни договори.

Член 136

Барање за остварување право од пензиско и инвалидско осигурување се поднесува до Фондот.

Во постапката за решавање на правата од пензиското и инвалидското осигурување ќе се применуваат прописите за општата управна постапка.

Фондот со Статут во согласност со одредбите на овој закон, поблиску го уредува начинот на остварувањето на правата од пензиското и инвалидското осигурување.

Член 137

Промените на состојбата на инвалидноста и телесно оштетување на осигуреникот, кои се од влијание на правото признато со правосилно решение, можат да се утврдуваат во постапка покрената по барање на осигуреникот.

По исклучок од став 1 на овој член, надлежниот орган за решавање на правата од пензиското и инвалидското осигурување, може, на иницијатива на лекар поединец, комисијата за оцена на работната способност, работодавецот или на Фондот да определи повторен комисиски преглед на инвалидите на трудот со преостанатата работна способност кои по таа основа се стекнале со некое право заради утврдување на промени во состојбата на инвалидноста, односно заради утврдување на потребата и можноста за поцелесообразно искористување на преостанатата работна способност.

Член 138

Пензискиот стаж и платата, како и другите факти од влијание врз стекнувањето и утврдувањето на правата се земаат предвид при остварувањето на правата од пензиското и инвалидското осигурување, врз основа на податоците утврдени во матичната евиденција за осигурениците и корисниците на правата од пензиското и инвалидското осигурување.

Матичната евиденција ќе се уреди со посебен закон.

Член 139

За остварување на правата врз основа на општа неспособност за работа и професионална неспособност за работа телесно оштетување и неспособност за работа врз основа на која се стекнува право на инвалидска, односно семејна пензија, фактичката состојба се утврдува врз основа на наод, оценка и мислење на Комисијата за оценка на работната способност.

Комисијата од ставот 1 на овој член се формира во рамките на Фондот.

Со акт на Фондот се уредува составот на Комисијата за оценка на работната способност, како и други прашања во врска со работата на Комисијата.

Во наодот, оцената и мислењето врз основа на кои е утврдена инвалидност, односно неспособност за работа врз основа на која се стекнува право на инвалидска, односно семејна пензија, се утврдува и обврска за задолжителен контролен преглед, кој се врши во рок не пократок од една година, а најдоцна до две години од денот на утврдената инвалидност. На задолжителен контролен преглед не подлежи корисник на пензија за одделни заболувања утврдени со Правилникот за организацијата, составот и начинот на работа на Комисијата за оценка на работната способност.

Задолжителниот контролен преглед од ставот 4 на овој член го врши комисија за задолжителен контролен преглед составена од доктори специјалисти во орган, односно установа определена од министерот за труд и социјална политика.

Задолжителниот контролен преглед од ставот 4 на овој член не можат да го вршат исти лица, кои претходно учествувале во постапката за утврдување на инвалидноста.

До донесувањето на решение по извршениот задолжителен контролен преглед, на осигуреникот му се исплатува временна инвалидска, односно семејна пензија.

Правото на инвалидска, односно семејна пензија престанува доколку корисникот не се јави на задолжителен контролен преглед во рокот утврден во ставот 4 на овој член или со контролниот преглед, кај истиот, не е утврдена инвалидност, односно неспособност за работа.

Во случаите определени во ставот 8 на овој член на корисникот со решение му се запира исплатата на времената инвалидска, односно семејна пензија и го губи својството пензионер.

Член 139-а

Наодот, оцената и мислењето на Комисијата за оценка на работната оспособеност со кои е утврдена инвалидност, односно неспособност за работа, врз основа на кои се стекнува право на пензија, подлежи на ревизија од Комисија за преоценка - ревизија на наод, оценка и мислење за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа, која ја образува министерот за труд и социјална политика, од истакнати медицински стручњаци.

Комисијата за ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа од ставот 1 на овој член, врши преоцена - ревизија и на наод, оцена и мислење со кои не е утврдена инвалидност, односно неспособност за работа, донесени од Комисијата за оцена на работната способност, како и на наодите од Комисијата за задолжителен контролен преглед, по случаен избор.

При вршењето на ревизијата може да се изврши непосреден лекарски преглед на осигуреникот.

Ревизијата од ставот 1 на овој член се врши најдоцна во рок од 20 дена од денот на донесувањето на наодот, оцената и мислењето, пред донесувањето на решение за право на пензија.

Комисиите од ставот 2 на овој член се должни да постапат по забелешките дадени во постапката за ревизија и да донесат нов наод, оцена и мислење.

Со акт на министерот за труд и социјална политика се уредува организацијата, составот и начинот на работа на Комисијата за ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа.

Член 140

Решение за правата од пензиското и инвалидското осигурување донесува Фондот, најдоцна во рок од 30 дена од денот на поднесување на уредно барање.

Во случаите кога на донесувањето на решението му претходи утврдување на фактичка состојба во смисла на член 139 на овој закон Фондот е должен да донесе решение најдоцна во рок од 50 дена од денот на поднесувањето на барањето.

Во решението со кое е утврдена инвалидност, односно неспособност за работа, се утврдува и денот кога осигуреникот, односно корисникот на правото, треба да се јави на задолжителниот контролен преглед од членот 139 став 4 на овој закон.

Член 141

Против решението донесено во прв степен на Фондот, осигуреникот, корисникот на пензија или членот на семејството има право на жалба до Комисија на Владата на Република Македонија, а за решавање во втор степен по предметите од пензиското и инвалидското осигурување, односно кај работодавецот во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

Кога постапката за утврдување на инвалидност е поведена согласно со член 134, став 2 на овој закон, право на жалба има и работодавецот.

Жалбата од став 1 на овој член не го одложува извршувањето на решението, освен ако со жалбата се напаѓа оцената за утврдувањето на инвалидноста.

Член 142

Против второстепеното решение на Комисијата од членот 141 на овој закон може да се поведе управен спор.

Член 143

Ако по донесувањето на конечно решение се сознае за нови факти, или се најдат односно се добие можност да се употребат нови докази кои сами или во врска со веќе изведените и употребените докази би можеле да доведат до поинакво решение, ако тие факти односно докази би биле изнесени или употребени во поранешната постапка, може по исклучок од условите кои во такви случаи според Законот за општата управна постапка се бараат за покренување обнова на постапката, да се покрене обнова на постапката по однос на правата од пензиското и инвалидското осигурување и кога е пропуштено во поранешната постапка да се изнесе некој од тие факти, односно докази.

Обнова на постапката се покренува по барање на странката или по службена должност.

Обнова на постапката во случаите од став 1 на овој член се покренува без оглед на роковите што се предвидени во Законот за општата управна постапка за барање обнова на постапката, односно покренување на таква постапка.

Ако барањето за обнова на постапката е поднесено, односно постапка за обнова е покрената во рок од пет години од денот на врачувањето на решението на странката, во постапката за обнова се применуваат прописите што важеле во време на донесувањето на решението. Ако барањето е поднесено, односно постапката за обнова е покрената по истекот на овој рок, во постапката за обнова се применуваат прописите кои важеле во времето на поднесувањето на барањето за обнова на постапката, односно во времето на покренувањето на таа постапка.

Во постапката за решавање на барањата за обнова на постапката за утврдување на пензиски стаж се применуваат одредбите на Законот за општа управна постапка.

Член 144

Правата утврдени со решение донесено во постапката за обнова во смисла на член 143 на овој закон, припаѓаат од првиот ден на наредниот месец од денот на поднесувањето на барањето за обнова на постапката, односно по донесувањето на решението во обновената постапка по службена должност.

Член 145

Правосилно решение, по барање на странката или по службена должност, може да се измени со ново решение, ако со правосилното решение е повреден законот или општ акт на Фондот на штета на странката.

Ако со правосилното решение е повреден законот или општ акт на Фондот на штета на странката, правото по новото решение припаѓа од денот кога се исполнети условите за стекнување со правото.

Член 145-а

Правосилно решение со кое на осигуреникот му е признато право, кое според прописите од пензиското и инвалидското осигурување не му припаѓа, со ново решение се огласува за ништовно, целосно или делумно.

Правните последици од огласувањето на решението за целосно или делумно ништовно, настапуваат од првиот ден на наредниот месец по донесувањето на решението со кое стекнатото право се губи, целосно или делумно.

**Користење и губење на правата
Член 146**

Правата од пензиското и инвалидското осигурување утврдени со овој закон, се стекнуваат и пристигнуваат со денот на исполнувањето на условите, ако барањето е поднесено во рок од шест месеци од денот на исполнувањето на условите, а ако барањето е поднесено по истекот на тој рок од поднесувањето на барањето и за шест месеци наназад.

Правото на старосна пензија се остварува по престанокот на осигурувањето.

Правото на инвалидска пензија врз основа на решение за утврдена инвалидност, се остварува најдоцна во рок од три месеца од правосилноста на решението.

Доколку правото на инвалидска пензија не биде остварено во рокот определен во ставот 3 на овој член, осигуреникот се упатува на повторен комисииски преглед, по службена должност.

Член 147

Пензијата и другите парични надоместоци се утврдуваат во месечен износ и се исплатуваат наназад.

Фондот е должен да ги исплатува во Републиката износите што му припаѓаат на корисникот според овој закон во случаите кога корисникот има живеалиште надвор од територијата на Република Македонија.

Фондот му обезбедува на корисникот исплата на износите што му припаѓаат според овој закон во случаите кога корисникот има живеалиште надвор од територијата на Република Македонија под услови предвидени со овој закон, со меѓународен договор или ако постои реципроцитет.

Член 148

Правото на професионална рехабилитација и паричните надоместоци во врска со тие права се ограничуваат, односно престануваат доколку во рок од еден месец инвалидот на трудот не стапи на професионалната рехабилитација, ако без оправдани причини ја прекине професионалната рехабилитација или ако не ја извршува должноста во врска со рехабилитацијата или ако во определен рок не се јави на поканата за повторно оценување на работната способност.

Член 149

На корисник на пензија и паричен надоместок за телесно оштетување - странски државјанин кој ќе се исели на постојано живеење во земјата чиј е државјанин, пензијата му се исплатува во странство ако со односната држава е склучен меѓународен договор за плаќање на пензиите во странство, или ако постои реципроцитет.

Член 150

На корисникот на пензија - државјанин на Република Македонија кој ќе се исели во странство, пензијата и другите парични примања му се исплатуваат ако таква обврска е предвидена со меѓудржавен, односно со меѓународен договор. Ако таква обврска не е

предвидена, Фондот може да одобри исплата оценувајќи ја материјалната положба и оправданоста за иселувањето во странство.

Член 151

На корисникот на паричен надоместок од член 61 став 2 и 3 на овој закон, паричниот надоместок му се исплатува додека корисникот има постојано место на живеење на територијата на Република Македонија.

Најнизок износ на пензија, стекната според овој закон, се исплатува додека корисникот на пензија има постојано место на живеење во Република Македонија, ако поинаку не е предвидено со меѓународен договор.

Член 152

На корисниците на пензија на кои не им се врши исплата на пензијата според членовите 149 и 150 на овој закон, ако повторно се населат во Република Македонија, исплатата на пензијата им продолжува од првиот ден на наредниот месец по враќањето во Република Македонија.

Член 153

Корисникот на право остварено според овој закон е должен да ја пријави секоја промена што влијае врз правото или врз обемот на користењето на правото најдоцна во рок од 30 дена од денот кога настанала промената.

Член 154

На корисник на пензија, додека е во работен однос или додека врши самостојна дејност во Република Македонија или странство, му се запира исплатата на пензијата.

На корисникот на старосна пензија може да му се определи нов износ на пензија, ако навршил најмалку една година стаж на осигурување по остварувањето право на старосна пензија.

Новиот износ на старосна пензија ќе се утврди според вкупно навршениот пензиски стаж и остварени плати.

Член 155

Правото на семејна пензија престанува за членот на семејството кај кого поради настанатата промена повеќе не постојат посебните услови од кои зависи стекнувањето и траењето на тоа право.

Член 156

Правата стекнати врз основа на општа неспособност за работа, односно професионална неспособност за работа и телесното оштетување во текот на користењето, можат да се менуваат зависно од настанатите промени на професионална неспособност за работа, општа неспособност за работа односно степенот на телесното оштетување.

Кога промената од став 1 на овој член е утврдена по барање на корисникот на правото, правото престанува или се менува, односно се стекнува ново право од првиот ден на наредниот месец по поднесувањето на барањето.

Кога промената од став 1 ќе настане во постапка покрената по службена должност, правото престанува или се менува односно се стекнува ново право од конечноста на решението со кое е утврдена промената.

Член 157

Ако осигуреникот, односно корисникот на пензија се стекне со право на две или повеќе пензии според овој закон, може да користи само една од тие пензии по сопствен избор. По извршениот избор осигуреникот нема право на повторен избор.

Семејната пензија се користи како една пензија и кога е одредена на повеќе сокорисници доколку сокорисниците не бараат пензијата да им се исплатува одделно.

Член 158

Пензијата може да биде предмет на извршување и обезбедување до една третина, а за побарување по основа на издржувањето утврдено со судска одлука или со спогодба до една половина.

Најнискиот износ на пензија и минималната старосна и семејна пензија не може да биде предмет на извршување и обезбедување, освен за побарување по основа на издржување утврдено со судска одлука и дадена согласност од корисникот на пензија и тоа најмногу до една третина од нејзиниот месечен износ.

Паричниот надоместок за телесно оштетување и паричниот надоместок за помош и нега не можат да бидат предмет на извршување и обезбедување.

Член 159

Пристигнатите месечни износи на пензија и други права од пензиското и инвалидското осигурување кои не можеле да бидат исплатени поради околностите што ги предизвикале корисникот на правото, дополнително ќе се исплатат најмногу за три години наназад, сметајќи од денот кога по престанокот на дејствувањето на тие околности корисникот на правото ќе поднесе барање за исплата.

IX. ФОНД НА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

1. ФОНД

Член 160

Во Фондот:

- 1) се извршува политиката на развојот на пензиското и инвалидското осигурување;
- 2) се следат и анализираат состојбите во пензиското и инвалидското осигурување;

3) се предлага преземање мерки за унапредување на системот на пензиското и инвалидското осигурување,

3-а) се преземаат мерки за ефикасно и редовно уплатување на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување од страна на обврзниците за плаќање на придонесот;

4) се преземаат мерки за рационално користење на средствата потребни за обезбедување на правата од пензиското и инвалидското осигурување;

5) се усвојува годишен извештај за работа на стручната служба на Фондот;

6) се донесува Статутот на Фондот

7) се утврдува Буџет и завршна сметка на фондот;

8) се донесуваат општи акти за формирање и организацијата на стручната служба на Фондот, се утврдуваат средствата потребни за нејзината работа;

9) се уредуваат правата, обврските и одговорностите на органот на управување, директорот и на стручната служба на Фондот;

9-а) се врши увид и контрола во пресметувањето и уплатувањето на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување кај обврзниците за плаќање на придонесот;

10) се спроведува доброволното осигурување;

11) се решава во прв степен за правата од пензиското и инвалидското осигурување и се врши исплата по донесените решенија;

Точката 11-а укината со одлука на Уставен суд број 266/07 во 122/08.

12) се спроведуваат меѓународни договори и меѓудржавните спогодби од областа на пензиското и инвалидското осигурување и

13) се вршат други работи определени со закон, Статутот и другите општи акти на Фондот.

Член 161

Органи на Фондот се Управниот одбор и директорот.

Директорот на Фондот има заменик.

Член 162

Орган на управување на Фондот е Управниот одбор.

Управниот одбор има девет членови кои ги именува Владата на Република Македонија за време од четири години.

Управниот одбор од своите редови избира претседател, за време од четири години.

Управниот одбор на Фондот, најмалку еднаш годишно поднесува извештај за својата работа на Владата на Република Македонија.

Член 163

Управниот одбор на Фондот:

1) донесува Статут и други општи акти на Фондот;

2) донесува програма и план за работа;

3) донесува Буџет на Фондот и усвојува завршна сметка на Фондот;

- 4) утврдува Буџет и завршна сметка на фондот;
- 4-а) се грижи за редовно уплатување на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување;
- 5) одлучува за користење на средствата на Фондот;
- 6) се грижи за остварување на доброволното осигурување

Точката 6 (измената на оваа точка) укината со одлука на Уставниот суд на РМ број 226/07 во 122/08.

7) го следи остварувањето на меѓународните договори и меѓудржавните спогодби од областа на пензиското и инвалидското осигурување;

8) разгледува прашања, извештаи, информации и други материјали во врска со состојбите и проблемите од пензиското и инвалидското осигурување и други работи од надлежности на Фондот;

9) презема мерки за обезбедување и функционирање на информациониот систем на Фондот;

10) основа комисии и други работни тела и

11) одлучува и за други работи утврдени со закон и Статутот на Фондот.

Статутот и другите општи акти од ставот 1 точка 1 на овој член ги донесува Управниот одбор на Фондот, по претходно прибавено мислење од Министерството за труд и социјална политика.

Член 164

Директорот на Фондот и неговиот заменик ги именува Управен одбор по пат на јавен конкурс.

За директор на Фондот односно заменик директор може да биде именувано лице кое ги исполнува условите пропишани со Статутот на Фондот.

Согласност на одлуката за именување на директорот на Фондот односно заменик директор дава Владата на Република Македонија.

Директорот на Фондот односно заменик директор се именува за време од четири години.

По истекот на рокот од став 4 на овој член истото лице може повторно да биде именувано за директор односно заменик директор.

Директорот го претставува и застапува Фондот.

Член 165

Директорот на Фондот во рамките на своите права и должности утврдени со овој закон:

- 1) раководи со Фондот и го претставува и застапува Фондот пред трети лица;
- 2) ги предлага основите на програмата за работа и планот за работа и презема мерки за нивно спроведување;
- 3) донесува акти за организација и работа на Фондот и општ акт за систематизација на работите во Фондот во согласност со Владата;
- 4) ги избира и разрешува работниците со посебни овластувања и одговорности;
- 5) презема мерки за редовна уплата на придонесот за пензиско и инвалидско осигурување;

5-а) поднесува барања до Министерството за финансии - Управа за јавни приходи за присилна наплата на ненаплатениот придонес;

6) организира и обезбедува законито и ефикасно извршување на работите од делокругот на Фондот и е одговорен за законитоста во работата на Фондот;

7) предлага на Управниот одбор на Фондот прашања за расправа и донесува одлуки од негова надлежност;

8) се грижи за извршување на донесените одлуки, насоки и заклучоци на Управниот одбор на Фондот;

9) поднесува на Управниот одбор на Фондот извештаи и анализи за прашања од пензиското и инвалидското осигурување и дава предлози за решавање на прашања кои одлучува Управниот одбор на Фондот;

10) ја организира и координира работата на вработените во Фондот и одлучува за остварување на нивните права и обврски од работен однос, согласно со законите и другите прописи од работните односи и колективен договор и

11) врши други работи кои со закон, Статутот или другите општи акти се ставени во негова надлежност.

Член 166

СЕ БРИШЕ

Член 167

Директорот на Фондот може да биде разрешен пред истекот на времето за кое бил именуван:

1) на негово барање;

2) ако настане некоја од причините, поради кои според прописите за работните односи, му престанува работниот однос, по сила на законот;

3) ако не постапува според закон, Статутот и општите акти на Фондот или неоправдано не ги спроведува одлуките на Управниот одбор или постапува во спротивност со нив;

4) ако со својата несовесна и неправилна работа му предизвика на Фондот значителна штета или ако ги занемарува или не ги извршува своите обврски и поради тоа настанат или би можеле да настанат потешки нарушувања во дејноста на Фондот;

5) ако го попречува или на друг начин го оневозможува остварувањето на правата и обврските на корисниците на права од пензиското и инвалидското осигурување и

6) ако работи спротивно на законот.

7) ако во рок од два последователни квартали Фондот покажува негативни финансиски резултати во работењето.

Директорот на Фондот може да биде разрешен и на предлог на министерот за труд и социјална политика во случаи од ставот 1 точки 3, 4, 5, 6 и 7 на овој член, при вршењето на правото на надзор.

Против одлуката за разрешување на директорот, лицето има право да бара судска заштита, ако смета дека била повредена постапката за разрешување и дека таа повреда можела суштински да влијае на одлуката или дека не постојат причини за разрешување пропишани со законот и Статутот на Фондот.

Член 168

Управните, финансиските, стручните, административните и другите работи за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување, утврдени со законот и Статутот на Фондот ги вршат вработените во Фондот.

За вршење на работите од став 1 на овој член Фондот образува единствена стручна служба со подрачни единици во општините.

Правата и обврските од работен однос вработените во стручната служба на Фондот ги остваруваат во согласност со прописите од работните односи и колективен договор.

Вршењето на поединечни управни работи во управна постапка за остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување во согласност со законот, има карактер на јавни овластувања кои ги врши стручната служба на Фондот.

Член 169

Фондот има Статут:

Со Статутот на Фондот особено се уредува:

- 1) организацијата и начинот на работењето на Фондот;
- 2) начинот на остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување во согласност со законот;
- 3) правата, обврските и одговорностите на органите на управување на Фондот;
- 4) претставувањето и застапувањето на Фондот;
- 5) јавноста во работењето на Фондот и неговите органи;
- 6) начинот на организирањето и вршењето на стручно-административните правни и други работи во спроведувањето на пензиското и инвалидското осигурување;
- 7) постапката за донесување општи и поединечни акти и
- 8) други прашања од значење за работењето на Фондот.

Согласност на Статутот на Фондот дава Владата на Република Македонија.

Член 170

Министерството за труд и социјална политика врши надзор над работењето и законитоста на работата на Фондот.

Министерството за труд и социјална политика може да запре извршување на општ акт на Фондот, ако не е во согласност со овој закон или ако не е во согласност со Уставот, до донесувањето на Одлуката на Уставниот суд.

X. ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА СРЕДСТВА ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

Член 171

Средствата за остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување во Фондот ги обезбедуваат работодавците и лицата осигурени според овој закон, за остварување и спроведување на пензиското и инвалидското осигурување.

Член 172

Средствата потребни за остварување на правата од пензиското и инвалидското осигурување се обезбедуваат со:

- 1) плаќањето на придонесот од платата на работниците, од основците на осигурување за физичките лица, како и од основцата на осигурување на индивидуалните земјоделци во зависност од висината на остварениот катастарски приход;
- 2) приходи од дивиденди на акции и добивка од удели;
- 3) приходи од камати на обврзници и благајнички записи;
- 4) од Буџетот на Република Македонија;
- 5) од приходот од фондовите на пензиското и инвалидското осигурување на републиките на поранешна СФРЈ, кај кои е навршен дел од стажот на осигурувањето;
- 6) од имот на Фондот и
- 7) дел од износот на платената акциза на минерални масла наведени во членот 28 став (1) точки 1), 2) и 5) од Законот за акцизите.
- 8) од други приходи.

Приходите на Фондот ги сочинуваат и средствата остварени по основа на трансформација на општествениот капитал во согласност со законот.

Член 172-а

Фондот може да остварува и средства од продажба на акции и удели, најмногу до 100 % од вкупниот капитал стекнат по основа на трансформација на претпријатијата со општествен капитал.

Под вкупен капитал кој Фондот го стекнал по основа на трансформација на претпријатијата со општествен капитал се подразбира: капиталот во акции и удели во активни друштва, продадените акции и удели, акциите и уделите во друштвата во кои е отворена стечајна постапка, или постапка за ликвидација, а сè уште не е завршена. Во вкупниот капитал не се вклучени акциите и уделите од ликвидираниите друштва.

Одлуката за продажба на акции и удели од вкупниот капитал стекнат по основа на трансформација на претпријатијата со општествен капитал ја донесува Управниот одбор на Фондот, на предлог на Комисијата за акции и удели, по претходна согласност од Владата на Република Македонија.

Комисијата за акции и удели ја формира директорот на Фондот како советодавно тело, составена од седум члена, стручни и компетентни лица од областа на економското и финансиското работење, од кои два члена ги определува директорот на Фондот, а по еден член определува министерот за економија, министерот за труд и социјална политика, министерот за финансии, заменикот на претседателот на Владата на Република Македонија задолжен за економските прашања и генералниот секретар на Владата на Република Македонија.

Постапката за продажба на акции и удели од вкупниот капитал стекнат по основа на трансформација на претпријатијата со општествен капитал поблиску ја пропишува Владата на Република Македонија.

Со средствата од ставот 1 на овој член Фондот може да купува обврзници на Република Македонија најмногу до 50% од средствата остварени со продажбата на уделите и акциите.

Фондот за продажбата на акциите и уделите од вкупниот капитал стекнат по основа на трансформација на претпријатијата со општествен капитал, како и за купените обврзници ја известува Владата на Република Македонија на секои три месеци во тековната година.

Член 173

Придонесите за пензиското и инвалидското осигурување се планираат така што со средствата од тие придонеси заедно со другите приходи да се обезбеди извршување на сите обврски на Фондот и потребни средства на резервата.

Член 174

Престанува да важи

Член 175

За осигурениците од одбраната, за осигурениците од внатрешни работи и од казнено - поправните установи и воспитно - поправните домови, средства за придонес за стажот на осигурување кој се смета со зголемено траење обезбедува Буџетот на Република Македонија.

Член 176

Средствата за пензиското и инвалидското осигурување можат да се користат само за намени утврдени со Законот и тоа:

- 1) за исплата на пензиите и другите парични примања од пензиското и инвалидското осигурување;
- 2) за придонес за здравствено осигурување;

3) за надоместоци за стажот остварен во Фондот кога пензијата по основа на тој стаж се остварува во фондовите на пензиското и инвалидското осигурување на поранешните републики на СФРЈ и

4) трошоци за работа на органот на Фондот и за извршување на управните, административните, финансиските, техничките и другите работи за спроведување на пензиското и инвалидското осигурување.

Придонесот од платата се определува во единствена пропорционална стапка за исти осигурени случаи, врз основа на просечните расходи на Фондот предвидени за периодот за кој се утврдува стапката на придонесот.

По исклучок од став 3 на овој член за одделни категории на осигуреници се утврдува посебна стапка во зависност од обемот на правата утврдени со овој закон.

Член 177

Со придонесот за стажот на осигурување што се смета со зголемено траење се обезбедуваат средства за покривање на зголемените обврски на пензиското и инвалидското осигурување, кои настануваат поради сметањето на стажот на осигурувањето со зголемено траење и намалувањето на старосната граница за стекнување со право на старосна пензија.

Член 178

За лицата кои немаат својство на осигуреник, а со овој закон се осигурени за одредени случаи, се пресметува и се плаќа придонес за осигурување во случај на инвалидност и телесно оштетување од основица и по стапки или во фиксни износи што ги утврдува Фондот со општ акт.

Член 179

Во Фондот се формираат средства на резерва доколку со завршната сметка на Фондот се оствари вишок на приходите над расходите.

Издвојување во резервата се врши се додека вкупниот обем на овие средства не достигне ниво на едномесечна исплата на пензиите и другите давања од пензиското и инвалидското осигурување.

Средствата на резерва служат за обезбедување на стабилно и ликвидно работење на фондот.

Член 179-а

Со домовите и становите за живеење на корисниците на пензија, објектите наменети за клубови за дневен престој, објектите наменети за одмор и рекреација на корисниците на пензија и други објекти што се државна сопственост, управува Фондот.

Фондот со општ акт ги утврдува функцијата и дејноста на овие објекти, како и начинот и условите на нивното работење.

Член 180

Престанува да важи

Член 180-а

Престанува да важи

Член 181

Републиката обезбедува средства за покривање на обврските на пензиското и инвалидското осигурување што настануваат со признавањето и определувањето на пензии под поповолни услови.

Начинот, постапката и методологијата за утврдување и пресметување на обврските на Републиката од ставот 1 на овој член ќе се регулира со Правилник што го донесува министерот за финансии.

Член 182

Престанува да важи

Член 183

Престанува да важи

Член 183-а

Престанува да важи

Член 184

Престанува да важи

Член 185

Престанува да важи

Член 185-а

Престанува да важи

Член 185-б

Престанува да важи

Член 185-в

Престанува да важи

Член 185-г

Престанува да важи

Член 185-д

Престанува да важи

Член 185-ѓ

Престанува да важи

Член 185-е

Престанува да важи

Член 185-ж

Престанува да важи

Член 185-з

Престанува да важи

XI. НАДОМЕСТОК НА ШТЕТА

Член 186

Лицето на кое му е извршена исплата на товар на Фондот на која немало право должно е да го врати примениот износ и да ја надомести сета друга штета, и тоа:

1) ако врз основа на неточни податоци за кои знаело или било должно да знае дека се неточни или на друг противправен начин остварило некое примање од Фондот на кое немало право или го остварило во поголем износ отколку што му припаѓало и

2) ако остварило примање поради тоа што не пријавило, или подоцна пријавило промени кои влијаат врз губењето, односно користењето на правото или на неговата висина, а знаело или било должно да знае за тие промени.

Лицето на кое му се вршени исплати во износ поголем од износот определен со решението, односно друга соодветна исправа, должно е да ги врати на фондот износите што не му припаѓаат, независно од вината на осигуреникот.

Член 187

Работодавците, осигурениците кои се сами обврзници за плаќање на придонесот, организациите за осигурување имоти и лица и други правни и физички лица, должни се да ја надоместат сторената штета на Фондот за која се одговорни согласно со прописите за

надоместок на штета, вклучувајќи ја и одговорноста на штета сторена со недопуштени дејства или пропусти на друг, или која е сторена со средства од кои произлегува зголемена опасност.

Член 188

Кога штетата е сторена со исплати врз основа на инвалидност, телесно оштетување или смрт на осигуреникот предизвикани со противправно дејство или со препуштање, постои обврска за надоместок на штетата без оглед на тоа што ризикот на инвалидност, телесно оштетување или смрт се опфатени со пензиското и инвалидското осигурување.

Член 189

Надоместокот на штета предизвикана во членовите 186 и 188 од овој закон ги опфаќа сите парични давања исплатени по основа на признатото право од пензиското и инвалидското осигурување, при што не се пресметуваат износите на уплатените придонеси за пензиското и инвалидското осигурување, ниту пак се зема предвид должината на навршениот пензиски стаж на осигуреникот.

Со барањето за надоместок на штета може да се опфати вкупниот износ на штетата или износот на делот од штетата пресметан за определен временски период што истекол.

Кога штетата се состои во обврска на Фондот на трајни парични давања, Фондот може да бара плаќање на надоместокот на штета во вкупен износ. Овој износ се пресметува според висината на примената пензија, паричниот надоместок за телесно оштетување и паричниот надоместок за помош и нега и според веројатното траење на користењето на тие права.

Член 190

Надоместокот на штета, причинета на фондот, односно враќањето на незаконски и неправилно извршените исплати на пензии и други давања од пензиското и инвалидското осигурување, се врши по одредбите на Законот за облигациони односи.

XII. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 191

Глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на работодавачот, ако:

- 1) оневозможи остварување и користење на права по основа на професионална рехабилитација и преостаната работна способност и
- 2) не поднесе пријава за осигурување (член 133).

Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на работодавачот, ако:

1) го оневозможи Фондот да врши увид и контрола на пресметување и уплата на придонесот (член 185) и

2) не доставува месечни податоци за месечната пресметка на придонесот и платата, поединечно, за секој осигуреник или врши уплата на придонес без претходна контрола (член 183).

Надлежен орган за изрекување на прекршочната санкција од ставовите 1, 2, 3, 4, 5 и 6 на овој член е надлежниот суд.

Член 191-а

За прекршоците утврдени во членовите 191 и 192 од овој закон, овластените лица за контрола се должни на сторителот на прекршокот да му предложат постапка за порамнување пред да поднесат барање за прекршочна постапка.

Кога е постигната согласност за поведување на постапка за порамнување, овластеното лице за контрола составува записник во кој се забележуваат битните елементи на прекршокот, времето, местото и начинот на сторување на прекршокот, описот на дејствието на прекршокот и лицата затекнати на самото место и начинот на кој ќе се отстранат штетните последици од прекршокот.

Овластеното лице за контрола може во постапката за порамнување на сторителот на прекршокот да му даде налог за исплата.

Доколку сторителот го прими налогот за исплата е должен истиот да го потпише. Примањето на налог за исплата од сторителот на прекршокот се забележува во записник.

Кога како сторител на прекршок се јавува правно лице, записникот и платниот налог го потпишува службено, односно одговорно лице кое се нашло на лице место при контролата или друго службено или одговорно лице кое изјавило дека има право да го потпише записникот и да го прими налогот за исплата.

Изјавата од ставот 5 на овој член се забележува во записникот.

Овластеното лице за контрола е должно да води евиденција за покренатите постапки и за нивниот исход.

Член 191-а

Кога доктор специјалист кој учествува во постапката за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа, во своето работење, неосновано утврди постоење на инвалидност или не пријави неистинита, односно погрешна медицинска документација, тоа претставува повреда на обврските утврдени со закон и основа за престанок на работниот однос со отказ.

Член 191-б

Лице кое издало погрешна или неистинита медицинска документација, неосновано утврдило постоење на инвалидност или не пријавило инвалидност, или доставило неистинита медицинска документација, ќе одговара за кривично дело и ќе биде казнето согласно со Кривичниот законик.

Член 192

Глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе се изрече за прекршок на лицето кое е обврзано само за себе да поднесе пријава за осигурување, ако таа пријава не ја поднесе или ја поднесе по истекот на пропишаниот рок, како и корисникот на права од пензиското и инвалидското осигурување ако не ги пријави промените кои влијаат врз правото или врз обемот на користењето на правото (членови 133 и 153).

Надлежен орган за изрекување на прекршочната санкција од ставот 1 од овој член е надлежниот суд.

XIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ**Член 193**

На корисниците кои правата од пензиското и инвалидското осигурување ги оствариле пред денот на почетокот на примената на овој закон, тие права им се обезбедуваат и по денот на почетокот на примената на овој закон, во обем и висина кои не можат да бидат помали од обемот и висината утврдени според одредбите на овој закон.

По исклучок од став 1 на овој член со денот на почетокот на примената на овој закон престанува користењето на додатокот на пензија.

Член 193-а

На корисниците на најнизок износ на пензија и на корисниците на највисока пензија, кои пензијата ја оствариле до денот на почетокот на примената на овој закон, утврдениот износ на пензијата во текот на годината им се усогласува со процентот со кој се усогласуваат другите пензии.

Член 193-б

Старосната пензија за осигурениците од членовите 11, 12 и 13 на овој закон кои биле опфатени во задолжително пензиско и инвалидско осигурување до 1 септември 2001 година и кои не избрале да се вклучат во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и имаат исполнет пензиски стаж најмалку 15 години се утврдува од пензиската основа зависно од должината на пензискиот стаж и изнесува:

Пензиски стаж	Проценти	
	маж	жена
15 години	35	40
15 години и 6 месеци	35,9	41,3
16 години	36,8	42,6
16 години и 6 месеци	37,7	43,9
17 години	38,6	45,2

Пензиски стаж	Проценти	
	маж	жена
17 години и 6 месеци	39,5	46,5
18 години	40,4	47,8
18 години и 6 месеци	41,3	49,1
19 години	42,2	50,4
19 години и 6 месеци	43,1	51,7
20 години	44,0	53,0
20 години и 6 месеци	44,9	53,9
21 година	45,8	54,8
21 години и 6 месеци	46,7	55,7
22 години	47,6	56,6
22 години и 6 месеци	48,5	57,5
23 години	49,4	58,4
23 години и 6 месеци	50,3	59,3
24 години	51,2	60,2
24 години и 6 месеци	52,1	61,1
25 години	53,0	62,0
25 години и 6 месеци	53,9	62,9
26 години	54,8	63,8
26 години и 6 месеци	55,7	64,7
27 години	56,6	65,6
27 години и 6 месеци	57,5	66,5
28 години	58,4	67,4
28 години и 6 месеци	59,3	68,3
29 години	60,2	69,2
29 години и 6 месеци	61,1	70,1
30 години	62,0	71,0
30 години и 6 месеци	62,9	71,9
31 години	63,8	72,8
31 години и 6 месеци	64,7	73,7
32 години	65,6	74,6
32 години и 6 месеци	66,5	75,5
33 години	67,4	76,4
33 години и 6 месеци	68,3	77,3
34 години	69,2	78,2
34 години и 6 месеци	70,1	79,1
35 години	70,1	80,0
35 години и 6 месеци	71,9	

Пензиски стаж	Проценти	
	маж	жена
36 години	72,8	
36 години и 6 месеци	73,7	
37 години	74,6	
37 години и 6 месеци	75,5	
38 години	76,4	
38 години и 6 месеци	77,3	
39 години	78,2	
39 години и 6 месеци	79,1	
40 години	80,0	

На осигурениците од ставот 1 на овој член за секоја година пензиски стаж кој е над 40 години пензиски стаж (маж), односно над 35 години пензиски стаж (жена), пензиската основа им се утврдува во проценти од дополнителни 1,8, за секоја година пензиски стаж, навршен по 1 септември 2007 година.

Старосната пензија за осигурениците од став 1 на овој член кои имаат исполнет пензиски стаж помалку од 15 години се утврдува од пензиската основа во проценти кои за секоја година исполнет пензиски стаж до 1 септември 2001 години изнесуваат 2,33 % (маж), односно 2,60 % (жена), а за пензиски стаж пократок од една година, а најмалку шест месеци изнесува 1,165 % (маж), односно 1,30 % (жена) од пензиската основа. За секоја натамошна година пензиски стаж исполнет по 1 септември 2001 година, пензијата се пресметува во висина од 1,80 % (маж), односно 2,05 % (жена), а за пензиски стаж пократок од една година, а најмалку шест месеци изнесува 0,90 % (маж), односно 1,025 % (жена) од пензиската основа.

Член 193-в

На осигурениците од членовите 11, 12 и 13 на овој закон кои биле опфатени во задолжително пензиско и инвалидско осигурување до 1 јануари 2003 година и кои избрале да бидат вклучени во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, исполнетиот пензиски стаж и остварената плата до уплатата на придонесот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување се земаат за исполнување на условите за остварување право на пензија и пресметување на пензиската основа.

Член 194

Постапката за остварување на правото поведена на барање или по службена должност до денот на почетокот на примената на овој закон, ќе се заврши под условите и на начинот предвидени со прописите што биле во сила во времето на поднесувањето на барањето, ако престанокот на работниот однос е пред почетокот на примената на овој закон.

Член 194-а

Постапката за остварување на правото на пензија и другите права утврдени со овој закон поведена на барање или по службена должност до денот на почетокот на примена-

та на овој закон, ќе се заврши под условите и на начинот предвидени со прописите што биле во сила во времето на поднесувањето на барањето.

Постапката од став 1 на овој член ќе се примени и на осигурениците кои поднеле барање за остварување право на старосна пензија ако престанокот на работниот однос е пред почетокот на примената на овој закон.

Член 195

Лицата кои немаат својство на осигуреници според овој закон, но тоа својство го имале според поранешните прописи, како и членовите на нивните семејства и членовите на семејствата на корисниците на правата според поранешните прописи, можат правата од пензиското и инвалидското осигурување да ги остварат под условите утврдени со овој закон.

Член 196

Пензиите на борците во НОВ, на учесниците во Народно ослободителното движење во Грција, на учесниците во Народно ослободителното движење во Егејскиот дел од Македонија и на членовите на нивните семејства, остварени пред денот на почетокот на примената на овој закон според Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување, Законот за носителите на "Партизанска споменица 1941" и Законот за пензиско и инвалидското осигурување, им се обезбедуваат и по денот на почетокот на примената на овој закон во обем и висина определени со тие прописи, со тоа што овие пензии можат да се исплатуваат најмногу до износот на највисоката пензија утврдена со овој закон.

Член 197

Пензиите на воените осигуреници остварени пред денот на почетокот на примената на овој закон според Законот за пензиското и инвалидското осигурување на воените осигуреници, им се обезбедуваат и по денот на почетокот на примената на овој закон во обем и во висина определени со тие прописи, со тоа што овие пензии можат да се исплатуваат најмногу до износот на највисоката пензија утврдена со овој закон.

Член 198

Средствата за исплатата на пензиите и другите примања од член 197 на овој закон ги обезбедува Буџетот на Република Македонија.

Член 199

Средствата за покривање на обврските што настануваат со признавањето на правата под поповолни услови согласно со член 196 на овој закон се обезбедуваат во Буџетот на Република Македонија.

Член 200

На корисниците на минимална старосна и семејна пензија кои правото на пензија го оствариле според Законот за старосното осигурување на земјоделците и Законот за пен-

зиското и инвалидското осигурување, тие права им се обезбедуваат и по денот на почетокот на примената на овој закон.

Член 201

По смртта на корисникот на минимална старосна пензија од член 200 на овој закон, неговиот брачен другар може да се стекне со право на семејна пензија, ако по смртта на корисникот брачниот другар наполнил 65 години живот (маж), односно 60 години живот (жена), а борец во НОВ до 9 септември 1944 година - 60 години живот (маж), односно 55 години живот (жена).

Семејната пензија од став 1 на овој член се определува во ист износ како и минималната старосна пензија.

Член 202

Средствата за исплата на пензиите од членовите 200 и 201 се обезбедуваат во Буџетот на Република Македонија.

Член 203

Бришан, види чл.52 од Законот...153/07

Член 204

Со денот на почетокот на примената на овој закон, стажот не може да се докажува врз основа на изјава на сведоци.

Член 205

Фондот, во рок од две години од денот на почетокот на примената на овој закон ќе изврши ревизија на сите досега утврдени работни места и ќе утврди единствена листа на работните места на кои стажот на осигурување се смета со зголемено траење. Со таа ревизија ќе се утврди на кои работни места престанува сметањето на стажот на осигурувањето со зголемено траење, односно на кои работни места се менува степенот на зголемувањето на стажот, како и работните места на кои треба да се воведат определени заштитни мерки како предуслов за сметање на стажот на осигурување со зголемено траење.

Член 206

До донесувањето на посебниот закон од член 138 на овој закон ќе се применуваат прописите за матична евиденција за осигурениците и корисниците на права од пензиското и инвалидското осигурување, кои се применувале до денот на почетокот на примената на овој закон.

Член 207

До утврдувањето на правото на надоместокот на трошоците за сместување и исхрана на децата со пречки во психофизичкиот развој, со закон, детето на осигуреникот, односно на корисникот на семејна пензија со пречки во психофизичкиот развој има право на надоместок на трошоците за сместување и исхрана за време на стручно, односно работно оспособување.

Како дете со пречки во психофизичкиот развој, во смисла на став 1 на овој член, се смета дете кое според посебните прописи за категоризација и евидентирање на таквите деца е утврдено дека е со пречки во психофизичкиот развој.

Во рокот од став 1 на овој член, Фондот со општ акт поблиску ќе ги утврди условите и начинот под кои на децата со пречки во психофизичкиот развој им се обезбедува надоместок за сместување и исхрана за време на стручно, односно работно оспособување.

Член 208

До донесувањето на Листата на професионални болести и Листата на телесните оштетувања, професионалните болести и телесните оштетувања, ќе се утврдуваат по листите кои се применувале до денот на почетокот на примената на овој закон.

Член 209

Статутот и другите општи акти Фондот ќе ги донесе најдоцна три месеци од денот на почетокот на примената на овој закон.

До донесувањето на општите акти од став 1 на овој член ќе се применуваат Статутот и другите општи акти на Фондот.

Член 210

Со денот на почетокот на примената на овој закон престанува да важи Законот за основните права од пензиското и инвалидското осигурување: ("Службен лист на СФРЈ" број 23/82, 77/82, 75/85, 8/87, 65/87, 78/89, 44/90 и 89/90) и ("Службен весник на Република Македонија" број 10/92); од Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на СРМ" број 18/83, 4/87, 4/89, 18/89, 19/90 и "Службен весник на Република Македонија" број 36/91 и 12/93); одредбите на членовите 127, 128, 129, 130, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 147 и 161 од Законот за внатрешните работи - пречистен текст ("Службен весник на СРМ" број 37/80, 24/88 и "Службен весник на Република Македонија" број 36/91 и 19/92); одредбите на членовите 70, 71, 72, 73, 73-а, 73-в, 74, 75, 76 и 81 од Законот за извршување на санкциите за кривични дела и стопански престапи ("Службен весник на СРМ" број 19/79, 50/81, 42/85, 35/86, 47/89 и "Службен весник на Република Македонија" број 19/92); одредбите на членовите 7, 8, 9, 10 и 11 од Законот за основните права на носителите на "Партизанска споменица - '41" ("Службен лист на СФРЈ" број 67/72, 40/73, 36/76, 39/77, 32/81, 68/81, 25/85, 44/89, 87/89 и 20/90); одредбите на членовите 8, 9, 10, 11 и 12 од Законот за основните права на борците од Шпанската Национално ослободителна и револуционерна војна ("Службен лист на СФРЈ" број 67/72, 40/73, 33/76, 39/79, 32/81, 68/81, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89 и 20/90); одредбите на членовите 9, 10, 11 и 12 од Законот за основните права на лицата одликувани со "Орден народен херој" ("Службен лист на СФРЈ" број 67/72, 21/74, 33/76, 39/77, 32/81, 68/81, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89 и 20/90); Законот за пензиското и инвалидското осигурување на воените осигуреници, освен главите XI

и XII ("Службен лист на СФРЈ" број 7/85, 74/87 и 20/89) и одредбите на членовите 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 и 32 од Законот за самостојните уметници ("Службен весник на СРМ" број 46/82).

Член 211

Овој закон влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од 1 јануари 1994 година.

*****

Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 14/95)

Се поништува член 27 од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување со Одлука на Уставен суд на Република Македонија решение У.бр. 195/95 Сл. весник број 35/95 стр. 880.

Член 27

Пензиите за месец јануари 1995 година заклучно со месец декември се пресметуваат и исплатуваат во висина на исплатената пензија за месец декември 1994 година, зголемена за една третина од остварената стапка на пораст на трошоците на живот во тековниот месец.

*****

Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 24/00)

Член 26

БРИШАН

Член 27

БРИШАН

Член 28

За осигурениците кои не пристапиле во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, највисоката пензија не може да изнесува повеќе од 80% до 2015 година, а по 2015 година не повеќе од процентите утврдени во член 65 став 1 на овој закон од просечната плата остварена во Републиката во претходната година зголемена за 2,7 пати.

По престанување на важењето на Законот за исплата на платите во Република Македонија највисоката пензија од став 1 на овој член не може да изнесува повеќе од 80% до 2015 година, а по 2015 година не повеќе од процентите утврдени во член 65 став 1 на

овој закон од просечната плата остварена во Република Македонија во претходната година зголемена за 2,7 пати.

На осигурениците од членовите 11, 12 и 13 на овој закон, кои право ќе остварат до 1 септември 2001 година, највисоката пензија се определува според ставовите 1 и 2 на овој член.

Определената највисока пензија од ставовите 1 и 2 на овој член повторно не се определува и понатаму се усогласува со процентот со кој се усогласуваат и другите пензии.

Член 29

Бришан, види чл.57 од Законот...153/07

Член 30

Осигурениците кои на денот на почетокот на примената на овој закон имале најмалку исполнет пензиски стаж од 33 години (маж), односно 28 години (жена), правото на старосна пензија можат да остварат и со исполнување на 40 години (маж), односно 35 години (жена) пензиски стаж, без оглед на возраста, најдоцна до 1 септември 2007 година.

Член 31

Осигурениците кои работат на работни места на кои стажот се смета со зголемено траење, право на старосна пензија можат да остварат и со исполнување на 40 години (маж), односно 35 години (жена) пензиски стаж, без оглед на возраста, најдоцна до 1 септември 2005 година.

Член 32

На корисниците кои правата од пензиското и инвалидското осигурување ги оствариле пред денот на почетокот на примената на овој закон, тие права се обезбедуваат и по денот на примената на овој закон во ист обем и висина и се усогласуваат според одредбите на овој закон.

Член 33

Недостигот од средства во задолжителното пензиско и инвалидско осигурување врз основа на генерациска солидарност, настанат поради воведување на задолжително капитално пензиско осигурување, ќе се обезбеди од Буџетот на Република Македонија.

Член 34

Се овластува Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија да утврди пречистен текст на законот.

Член 35

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија". Членовите 5, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 25 (193-б, став 3), 26, 27, 28, 29, 30, 31 и 32 ќе се применуваат од 1 септември 2000 година, а членовите 7, 18, 19, 20,

23, 24, 25 (193-б став 1 и 2 и 193-в) и 33 ќе се применуваат од денот на влегување во сила на Законот со кој ќе се уреди капитално финансирано пензиско осигурување.

*****

**Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското
и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 50/01)
Член 13**

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од 1 јули 2001 година.

*****

**Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското
и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 85/03)
Член 24**

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а одредбите од членот 12 (член 180 ставови 2 и 14) и членот 15 (член 183 став 3) од овој закон ќе се применуваат од 1 јануари 2004 година, членот 19 ќе се применува од 1 април 2004 година, а членот 15 (член 183 ставови 5 и 6) и членот 20 ќе се применуваат од 1 јануари 2005 година, а членот 13 ќе се применува со отпочнување а примената на членот 58 став 4 од Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување.

*****

**Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското
и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр 50/04)
Член 14**

Правилникот за листата на професионални болести, Правилникот за организацијата, составот и начинот на работа на Комисијата за преоцена - ревизија на наод, оцена и мислење за утврдување на инвалидност, односно неспособност за работа, Правилникот за телесни оштетувања, Деловникот за работа на Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање во втор степен по предметите од пензиското и инвалидското осигурување, Правилникот за организацијата, составот и начинот на работа на Комисијата за оцена на работната способност, Правилникот за организацијата, составот и начинот на работа на комисијата за утврдување на комплетност и уредност на документација на Фондот, Одлуката за задолжителен минимум на обемот и содржината на медицинската документација во постапката за остварување право врз основа на инвалидност и Статутот на Фондот, ќе се донесат, односно усогласат со овој закон најдоцна до три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 15

Поднесените барања и започнатите постапки за утврдување на инвалидност и остварување на инвалидска, односно семејна пензија до денот на влегувањето во сила на овој закон ќе се завршат според прописите кои важеле пред денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 16

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

*****

**Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 4/05)
Член 2**

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

*****

**Од Законот за дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 84/05)
Член 2**

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

*****

**Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 101/05)
Член 2**

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

*****

**Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското
и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 70/06)
Член 20**

Уплатените средства за индивидуалните земјоделци обврзници на данок од приход од земјоделска дејност на кои земјоделската дејност им е единствено занимање, на личните сметки во задолжително капитално финансирано пензиско осигурување до денот на влегувањето во сила на овој закон, се префрлуваат на сметката на Фондот.

Член 21

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а одредбите од членот 9 став 1 на овој закон ќе се применуваат од 1 јануари 2006 година.

*****

**Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското
и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр.153/07)
Член 53**

Корисниците на паричен надоместок по основ на намалена работна способност на товар на средствата на Фондот кои ова право го користеле до влегувањето во сила на овој закон, по службена должност се преведуваат во инвалидска пензија по основ на професионална неспособност за работа според одредбите на овој закон.

За одредување на пензијата од ставот 1 на овој член се зема стажот на осигурување, плати, основици на осигурување и надомест на плата остварени до 31 декември 2007 година.

Член 54

Осигурениците од членот 131 став 2 на овој закон кои својството на осигуреник го промениле пред влегувањето во сила на овој закон, отповикувањето на статусот можат да го направат во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 55

Член 55 укинат со одлука на Уставен суд број 266/07 во 122/08.

Член 56

Член 56 укинат со одлука на Уставен суд број 266/07 во 122/08.

Член 58

До определувањето на лекарот од членот 32 став 1 на овој закон, проверката на комплетноста и уредноста на документацијата ќе ја врши Комисијата за утврдување на комплетност и уредност на медицинската документација.

Член 59

Од 1 јануари и од 1 јули секоја година, а до 31 декември 2009 година Владата на Република Македонија може да утврди повисок процент на усогласување на пензиите од процентот на усогласување утврден согласно со членот 37 од овој закон.

Член 60

Се овластува Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија да утврди пречистен текст на Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Член 61

Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од три месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 62

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а членовите 1, 2, 4 ставови 2 и 4, членот 5 став 2, членовите 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 26, 27, 28, 30 став 1 и членовите 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 43, 44, 46, 53, 55, 56 и 57 ќе се применуваат од 1 јануари 2008 година, а членот 3 ќе се применува од 1 април 2008 година.

*****

Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр.152/08)

Член 2

Издвојувањето на средства за солидарен фонд - посмртна помош и членарината се однесува и на корисниците на пензија на кои им се вршела задршка за солидарен фонд - посмртна помош и членарина пред денот на влегувањето во сила на овој закон, со нивна согласност.

Член 3

Неискористените средства за исплата на посмртна помош кои по 1 јануари 2008 година се дозначени на посебната сметка "Средства за солидарен фонд - посмртна помош", Фондот е должен да ги врати на одделни општински здруженија на пензионерите и инва-

лидите на трудот, најдоцна во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Враќањето на средствата од ставот 1 на овој член Фондот ќе го изврши во висина на преостанатиот дел од неисплатените средства од извршената уплата пред денот на влегувањето во сила на овој закон од страна на одделни општински здруженија на пензионерите и инвалидите на трудот на Фондот.

Член 4

Средствата за исплата на посмртна помош за случаи настанати пред денот на влегувањето во сила на овој закон, Фондот преку подрачните единици ќе ги исплати во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 5

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".

*****

Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр.161/08)

Член 11

За осигурениците на кои до влегувањето во сила на овој закон им се исплатувал паричен надоместок, односно надоместок на плата, пензиската основа, односно пензијата им се определува од основата од која е определен паричниот надоместок, односно надоместок на плата.

Член 12

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од 1 јануари 2009 година.

*****

Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 81/09)

Член 2

Во периодот од 1 јули 2009 до 31 декември 2009 година усогласувањето на пензијата се врши според порастот на индексот на трошоците на животот во висина од 50% и порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Македонија во висина од 20%.

Пензијата од ставот 1 на овој член се усогласува од 1 јули 2009 година според процентот кој се добива како збир на порастот на индексот на трошоците на животот во претходното полугодие и процентот на порастот на просечно исплатената плата на сите

вработени во Република Македонија во претходното полугодие во однос на полугодието кое му претходи.

Член 3

Се овластува Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија да утврди пречистен текст на Законот за пензиското и инвалидското осигурување.

Член 4

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а членот 1 од овој закон ќе се применува од 1 јануари 2010 година.

*****

Од Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 156/09)

Член 2

При утврдување на коефициентите за валоризација на плати за 2009 година утврдените коефициенти од членот 32 на овој закон се множат со следниот фактор:

нето плата 2008

бруто плата 2008

нето плата 2009

бруто плата 2009

При утврдување на коефициентите за валоризација на плати за 2010 година утврдените коефициенти од членот 32 на овој закон се множат со следниот фактор:

нето плата 2009

бруто плата 2009

нето плата 2010

бруто плата 2010

При утврдување на коефициентите за валоризација на плати за 2011 година утврдените коефициенти од членот 32 на овој закон се множат со следниот фактор:

нето плата 2010

бруто плата 2010

нето плата 2011

бруто плата 2011

Коефициентите за валоризација на платите се утврдуваат врз основа на движењето на платите на сите вработени во Република Македонија објавени од Државниот завод за статистика.

Член 3

Овој закон влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

*****

Од Законот за изменување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување ("Службен весник на РМ", бр. 83/10)

Член 2

Подзаконскиот акт предвиден со овој закон ќе се донесе во рок од 15 дена од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 3

Започнатите постапки за продажба на акции и удели од вкупниот капитал стекнат по основа на трансформација на претпријатијата со општествен капитал пред влегувањето во сила на овој закон ќе се завршат според одредбите на Законот за пензиското и инвалидското осигурување („Службен весник на Република Македонија“ број 80/93, 3/94, 14/95, 71/96, 32/97, 24/2000, 96/2000, 50/2001, 85/2003, 50/2004, 4/2005, 84/2005, 101/2005, 70/2006, 153/2007, 152/2008, 161/2008, 81/2009 и 156/2009).

Член 4

Фондот може да остварува и средства од продажба на удели и акции, најмногу до 70% од вкупниот капитал стекнат по основа на трансформација на претпријатијата со општествен капитал до 31 декември 2010 година.

Член 5

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.